

2018

Onderzoek naar de positieve kenmerken bij hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis

Floor Boogerd

Saxion Hogeschool Deventer

15-10-2018

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksrapport dat ik heb geschreven in het kader van mijn afstuderen. Vanaf april tot oktober 2018 heb ik mij beziggehouden met mijn afstudeeropdracht. Deze opdracht heb ik uitgevoerd binnen het lectoraat Brain and Technology wat gevestigd is op de Academie Mens en Arbeid (AMA) op Saxion Hogeschool te Deventer. Het lectoraat houdt zich bezig met het ontwerpen en implementeren van technische en/of psychologische innovaties. Vanuit het lectoraat is een onderzoeksopdracht ontstaan voor het Bèta Talent Forward project. Dit project is opgezet om kandidaten met een autismespectrumstoornis, die hoog functioneren (goede/uitstekende cognitieve vaardigheden hebben om te kunnen functioneren), te begeleiden bij het vinden van een duurzame werkplek. De uitkomsten van het onderzoek worden gebruikt om aanbevelingen te doen voor aanvulling op de 'scorekaart' die ontwikkeld is door Jan Willem de Graaf.

Het afstuderen was een intensieve periode, wat niet zonder tegenslagen is verlopen. Zo heb ik mij eerst ingezet voor een andere afstudeeropdracht, echter kreeg ik weinig tot geen medewerking van de betreffende organisatie waardoor ik toen moest besluiten te stoppen met de opdracht. Dit betekende dat ik studievertraging opliep en hard moest zoeken naar een nieuwe opdracht. Via een oud klasgenoot van mij, Rianne Hotting, kwam ik bij het lectoraat terecht. Bij het lectoraat kreeg ik de kans om mij aan te sluiten bij een onderzoeksopdracht naar de positieve kenmerken van hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis. Na een paar gesprekken met Jan Willem de Graaf, en de andere studenten die deelnamen aan het onderzoek, was ik zo geïnspireerd door het idee dat mijn motivatie werd gestimuleerd. Het afgelopen half jaar heb ik mij toegewijd aan deze opdracht en het onderwerp interesseert me elke dag steeds meer. Nu ik aan het einde ben van mijn scriptie, ben ik erg blij dat ik heb mogen werken aan deze opdracht doordat het mij veel kennis en een andere kijk op autisme heeft gebracht. Naast de opgedane kennis en andere kijk op autisme, heb ik ook een kritischere houding ontwikkeld tegenover bestaande theorieën. Wanneer ik iets lees, neem ik het niet meer klakkeloos over.

Mijn scriptie was er niet geweest als ik geen steun had gehad van andere mensen. Daarom wil ik graag een paar mensen bedanken voor hun inzet. Allereerst wil ik Ferdi de Goede bedanken voor het in goede banen leiden van mijn onderzoek. Mijn mede-onderzoeker Renate Hoekman, zonder onze sparsessies had ik nu misschien nog steeds vastgezet bij bepaalde stukken. Mijn opdrachtgever en tweede beoordelaar Jan Willem de Graaf voor zijn kennis, tips en leuke gesprekken en ten slotte mijn vrienden en familie die altijd voor me klaarstonden in deze intensieve periode.

Deventer, oktober 2018

Floor Boogerd

Samenvatting

Veel begaafde mensen met een stoornis in het autismespectrum die desondanks met hoge cijfers zijn afgestudeerd of zeer hoog scoren op exacte vakken zitten thuis zonder baan. Zij vallen buiten de boot en krijgen een uitkering (de Bie, 2018). Mensen met autisme hebben een lage arbeidsparticipatie en als ze werken, functioneren ze vaak onder hun niveau. Veel talent wordt onbenut gelaten en hiervoor moet een oplossing komen. Het Bèta Talent project beoogt zo'n oplossing te bieden, door bijvoorbeeld bedrijven en kandidaten te leren denken in mogelijkheden in plaats van beperkingen.

Jan Willem de Graaf, lector van Brain and Technology, kwam met het idee om hiertoe een 'scorekaart' te ontwikkelen, om kandidaten van het Bèta Talent project beter te kunnen begeleiden naar een duurzame werkplek. Met deze 'scorekaart' wil hij de positieve kenmerken die te vinden zijn bij mensen met autisme overzichtelijk in kaart brengen. Daarmee wil hij inzicht krijgen in de bepalende factoren die ervoor kunnen zorgen dat de arbeidsparticipatie wel of niet slaagt. Hierbij moet gedacht worden aan de bevorderende en belemmerende factoren voor duurzame arbeidsparticipatie.

De 'scorekaart' beoogt werkgevers inzicht te geven hoe ze een Bèta Talent kunnen inzetten en hoe ze een optimale werkplek voor iemand kunnen creëren. Tegelijkertijd worden Bèta Talenten in aspecten die ze lastig vinden ontzien, waardoor ze kunnen doen waar ze goed in zijn. Op deze manier valt er winst voor zowel de werkgever als de werknemer te behalen. Voor het ontwikkelen van deze 'scorekaart' is het belangrijk om naast de vele bekende negatieve kenmerken van autisme, ook inzicht te krijgen in de positieve kenmerken die te vinden zijn bij hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis. Deze kenmerken zullen namelijk de variabelen vormen van de 'scorekaart'.

Dit onderzoek is in samenhang met twee andere onderzoeken naar de positieve kenmerken van hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis gedaan, waarbij elk onderzoek een andere invalshoek had. Het andere onderzoek betrof interviews met professionals die werken met mensen met autisme, dit onderzoek is gebaseerd op vragenlijsten afgenomen bij hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis. Hierbij is de onderzoeksdoelgroep afgezet tegen een algemene normgroep om te onderzoeken of er bepaalde kenmerken specifiek zijn voor mensen met hoog functionerend autisme. De uitkomsten van het onderzoek kunnen als volgt worden samengevat: hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis scoren hoger op de schalen 'systematiseren', 'aandacht voor detail' en 'conformiteit' dan de algemene normgroepen van de testen die gebruikt zijn. Echter kwam in de discussie naar voren dat de resultaten niet geheel betrouwbaar zijn. Dat wil niet zeggen dat het onderzoek onbruikbaar is, de resultaten kunnen namelijk gebruikt worden als aanbeveling voor een vervolgonderzoek.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Samenvatting.....	2
Hoofdstuk 1 Inleiding.....	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Onderzoeksvraag.....	7
1.3 Doelstelling van het onderzoek	7
Hoofdstuk 2: Theoretisch Kader	8
1.1 Autisme	8
1.2 Autisme in de DSM.....	8
1.3 Verschillende theorieën.....	9
1.4 Hoog functionerend autisme.....	14
1.5 Positieve kenmerken.....	14
1.6 Testen	18
1.7 Conceptueel model	20
1.8 Hypothesen.....	20
Hoofdstuk 3 – Onderzoeksmethode	22
3.1 Onderzoeksmethode	22
3.2 Onderzoeksdoelgroep	22
3.3 Onderzoeksinstrumenten	22
3.3.1 Autism-Spectrum Quotient.....	23
3.3.2 Systemising Quotient.....	24
3.3.3 Werk gerelateerde persoonlijkheidsvragenlijst	25
3.3.4 Multiculturele Persoonlijkheidstest	25
3.3.5 Vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten	26
3.4 Procedure.....	27
3.5 Analyses	27
Hoofdstuk 4 - Resultaten.....	28
4.1 Uitvoering.....	28
4.2 Steekproefkenmerken	28
4.3 Onderzoeksinstrument.....	28
4.4 Resultaten onderzoeksvragen	29
Hoofdstuk 5 – Conclusie, discussie en aanbevelingen.....	31
5.1 Conclusie	31
5.2 Discussie.....	35
5.3 Aanbevelingen.....	36

Bronnenlijst	39
Bijlage 1 – Eigenwerkverklaring.....	43
Bijlage 2 – Vragenlijst.....	45
Bijlage 3 –Scoringkey	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 4 – Plan van aanpak	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Mensen met een stoornis in het autistiforme spectrum (ASS), ondervinden vaak moeilijkheden op de arbeidsmarkt. Zo blijkt uit een onderzoek in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Autisten (2013) dat slechts 28% van deze doelgroep regulier betaald werk heeft. Vergeleken met de algemene beroepsbevolking, waarvan 79% regulier betaald werk heeft, kan gesteld worden dat er sprake is van een probleem. Het niet deelnemen aan de arbeidsmarkt heeft voor personen met autisme niet enkel economische gevolgen, maar zorgt ook voor verhindering van een volwaardige sociale participatie en dit heeft grote impact op hun levenskwaliteit (Bruyère, Erickson & Van Looy, 2004). Zo kunnen veel mensen met ASS zich vaak somber, geïsoleerd/vervreemd en angstig voelen (Grandin & Scariano, 1986; Jones et al., 2001). Mensen met ASS zouden juist kunnen profiteren van werk op persoonlijk en sociaal vlak. Werkgelegenheid kan zorgen voor een dag structuur wat helpend is voor deze doelgroep. Daarnaast zorgt het voor sociale contacten die normaal gesproken buiten de inhoudelijke context van werk moeilijk te behouden zijn. Het hebben van een baan kan het zelfvertrouwen, de zelfwaardering, onafhankelijkheid en autonomie bevorderen (Holwerda, van der Klink, Groothoff & Brouwer, 2012). Het niet hebben van werk kan juist bij deze kwetsbare doelgroep ervoor zorgen dat de persoon in het geheel ondergaat.

Een oplossing voor dit probleem kan zijn om veel meer in mogelijkheden te gaan denken in plaats van stoornissen en beperkingen zoals gebruikelijk. Voor mensen met autisme kan het mogelijk helpend zijn om de diagnose niet te zien als een stoornis, maar als een ‘anders-zijn’ (Spek & Boxhoorn, 2014). Zo is er een internationale beweging, die autisme vanuit een ander perspectief bekijkt waarin het doel niet zozeer is om iets te repareren wat ‘kapot’ is maar het anders-zijn te accepteren. Binnen deze beweging wordt autisme namelijk gezien als neurodiversiteit: het anders-zijn accepteren en waar mogelijk positief inzetten (Owen & Stenhammer, 2012). Het benadrukken van de sterke kanten levert op dat iemand meer energie kan krijgen, minder stress, meer positieve emoties en een verhoogd zelfvertrouwen (Wood, Linley, Maltby, Kashdan & Hurling, 2011). Het inzetten van positieve eigenschappen kan het welbevinden verbeteren (Park, Peterson & Seligman, 2004; Sheldon & King, 2001). Het benadrukken van de sterke kanten komt vanuit de positieve psychologie, een relatief nieuwe psychologische stroming. Binnen de positieve psychologie wordt de nadruk gelegd op de mogelijkheden, in plaats van de onmogelijkheden. Ieder persoon beschikt over positieve eigenschappen. Deze moeten soms alleen nog ontdekt, geleerd, geoefend en versterkt worden (Bannink, 2016). Wanneer een persoon weet wat zijn kwaliteiten zijn kan hij deze gaan inzetten.

Binnen de Geestelijke Gezondheid Zorg (GGZ) wordt gebruik gemaakt van de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders V (DSM-V) om Autisme Spectrum Stoornis (ASS) te diagnosticeren. In de DSM V wordt van ASS gesproken als er sprake is van problemen op de volgende twee gebieden; a) tekorten in de sociale communicatie en sociale interactie en b) beperkte, repetitieve patronen van gedrag, activiteiten of interesses (Hogenboom & Hogendoor, 2015). De kenmerken van ASS die beschreven staan in de DSM-V geven geen totaal beeld weer van alle kenmerken die er te vinden zijn bij mensen met een ASS diagnose. De DSM V is gericht op sociale communicatie en repetitief gedrag. In deze classificatie wordt geen rekening gehouden met de kwaliteiten en factoren die kans van slagen kunnen optimaliseren (Spek, 2012).

Het Academie Mens en Arbeid (AMA) lectoraat Brain & Technology van Saxion Hogeschool is in mei 2017 gestart met het project Bèta Talent Forward. Dit project is opgezet om kandidaten met hoog functionerend autisme te begeleiden bij het vinden van een duurzame werkplek. Dit project is opgezet

in samenwerking met K & E advies, provincie Overijssel en Marcel Hurkens van HR+/ ITvitae. Binnen dit Bèta Talent Forward project wordt er dus juist gedacht vanuit de mogelijkheden van de persoon in plaats van de beperkingen. Door de focus te leggen op de sterke kanten en de minder sterke kanten te ondervangen kan de werknemer excelleren (Bèta Talent, 2018). Naast Bèta Talent Forward project zijn er ook andere bedrijven die vanuit de mogelijkheden werken met mensen met een ASS diagnose. Zo geeft een van de projectpartners Frans de Bie (2017), directeur van ITvitea, in een interview met het Algemeen Dagblad aan dat hij het zonde vindt dat zoveel intelligente mensen thuis op de bank zitten. ITvitea leidt mensen met ASS op tot specialist op het gebied van computertechnologie. Afgestudeerden worden vervolgens bemiddeld naar een betaalde baan. Bij het volgen van deze opleiding komen deelnemers onder gelijken en kunnen hierdoor gewoon zichzelf zijn. Door de bemiddeling van ITvitae naar een betaalde baan komen deelnemers op een plek terecht waar rekening wordt gehouden met hun autisme en hun beperkte sociale vaardigheden. Op deze manier ondervangen ze de medewerkers, zodat ze kunnen doen waar ze goed in zijn.

Om kandidaten van het Bèta Talent Forward project beter te kunnen begeleiden naar een duurzame werkplek wil de opdrachtgever Jan Willem de Graaf, oprichter van het Bèta Talent Forward project, een 'scorekaart' ontwikkelen. Met deze 'scorekaart' wil hij de positieve kenmerken die te vinden zijn bij mensen met ASS overzichtelijk in kaart brengen. Daarnaast wil hij inzicht krijgen in de bepalende factoren die ervoor kunnen zorgen dat de arbeidsparticipatie wel of niet slaagt. Hierbij moet gedacht worden aan de bevorderende en belemmerende factoren voor duurzame arbeidsparticipatie. Een persoon beschikt volgens de Kernkwadranten theorie van Ofman (2014) over kwaliteiten, valkuilen, allergieën en uitdagingen. Als iemands kernkwaliteit bijvoorbeeld standvastigheid is, dan kan overdreven standvastigheid ontaarden in starheid. Zo kan iemand bijvoorbeeld ook sterk gedreven worden door de inhoud waardoor het niet tijdig ophouden met werken als potentieel probleem op de loer ligt. Dit kan als gevolg hebben dat iemand overbelast raakt of uitvalt. Aan de andere kant kan er ook effectiviteit uit voortkomen, doordat er veel werk wordt verricht in korte tijd. Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is om te zoeken naar combinaties van dergelijke kenmerken die voor een specifiek persoon van toepassing zijn, zodat daar bij het werk rekening mee gehouden kan worden.

Door een 'scorekaart' wordt het voor werkgevers overzichtelijker hoe een Bèta Talent een waardevolle toevoeging kan zijn voor hun bedrijf en hoe ze een optimale werkplek voor iemand kunnen creëren. Tegelijkertijd worden Bèta Talenten ondervangen waardoor ze kunnen doen waar ze goed in zijn. Op deze manier is er een winst voor zowel de werkgever als de werknemer. Om deze 'scorekaart' te kunnen ontwikkelen is het van belang om eerst inzicht te krijgen in de positieve kenmerken die te vinden zijn bij personen met hoog functionerend autisme in relatie tot arbeid. Deze kenmerken zullen namelijk de variabelen vormen van de 'scorekaart'. Om tot deze variabelen te komen wordt er vanuit verschillende perspectieven onderzocht welke positieve kenmerken er te vinden zijn bij personen met hoog functionerend autisme.

De opdrachtgever heeft de scorekaart ingevuld op basis van zijn eigen diagnose, ervaring en kennis rondom autisme. In deze 'scorekaart' heeft hij verschillende kenmerken ingevuld, daarnaast is er ook ruimte voor aanvulling. Aangezien de scorekaart niet wetenschappelijk onderbouwd is, heeft hij studenten van de Hogeschool Saxion gevraagd om onderzoek te doen. Door middel van de onderzoeken die gedaan worden vanuit verschillende invalshoeken kan de scorekaart wetenschappelijk onderbouwd en aangevuld worden. Rianne Hotting zal door middel van interviews, met professionals die werken met mensen met autisme, onderzoeken welke positieve kenmerken er te vinden zijn bij volwassenen met hoog functionerend autisme. Dit onderzoek is gebaseerd op vragenlijsten die worden afgenomen bij hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis. Renate

Hoekman onderzoekt hierbij de meerwaarde van het benadrukken van de positieve kenmerken door het terugkoppelen van de resultaten van de vragenlijst.

1.2 Onderzoeksvraag

De doelstelling van het onderzoek is om positieve kenmerken van personen met hoog functionerend autisme in kaart te brengen. Hierbij luidt de onderzoeksvraag als volgt: *"Welke positieve kenmerken van hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis kunnen door middel van een samengestelde testbatterij in kaart worden gebracht?"*

Deze vraag kan beantwoord worden met behulp van de volgende deelvragen:

- Welke positieve kenmerken van hoog functionerende (jong)volwassenen binnen het autismespectrum worden gevonden in de literatuur?
- Welke testen kunnen gebruikt worden om de positieve kenmerken van hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis in kaart te brengen?
- Op welke kenmerken scoren hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis hoger dan de algemene normgroep?
- Op welke kenmerken van de vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten scoren hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis gemiddeld hoog?

1.3 Doelstelling van het onderzoek

Het onderzoek wordt uitgevoerd voor het Bèta Talent Forward project. Het Bèta Talent Forward project begeleidt bèta talenten met een autismespectrum profiel naar een duurzame werkplek. Er vindt een samenwerking plaats tussen het bèta talent, werkgever en een jobcoach. Binnen het Bèta Talent Forward project wordt uitgegaan van de sterke kanten van de persoon. Door de focus te leggen op de sterke kanten en de minder sterke kanten te ondervangen, kan de werknemer excelleren (Bèta Talent, 2018). Het Bèta Talent Forward project werkt samen met ITvitae HRplus BV, K&E advies, Marcel Hurkens Projecten en Saxion Hogeschool.

Het project is onderdeel van het lectoraat Brain and Technology wat gevestigd is op de Academie Mens en Arbeid (AMA) op Saxion Hogeschool te Deventer. De AMA verzorgt onderwijs op hbo- en post-hbo niveau binnen de Hogeschool Saxion in Enschede en Deventer, daarnaast fungeert de AMA als kennisorganisatie op het brede terrein van mens, arbeid en organisatie (Saxion, 2018). Het lectoraat Brain and Technology houdt zich bezig met het ontwerpen en implementeren van psychologische en/of technische innovaties om de aansluiting te behouden/verkrijgen tot belangrijke levenssterreinen, zoals arbeid. Het lectoraat staat onder leiding van lector Jan Willem de Graaf, tevens de opdrachtgever van dit onderzoek. De Graaf is naast klinisch psycholoog eveneens opgeleid in artificiële intelligentie en functieleer. Voordat De Graaf bij de Hogeschool Saxion kwam werken heeft hij diverse leidinggevende functies vervuld in zorginstellingen (Saxion, 2018).

Het doel van dit onderzoek is om de opdrachtgever van aanbevelingen te voorzien welke positieve kenmerken er te vinden zijn bij hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis. De opdrachtgever kan de uitkomsten van het onderzoek gebruiken om zijn 'scorekaart' aan te vullen en hierdoor de kandidaten van het Bèta Talent Forward project beter te begeleiden naar een duurzame werkplek.

Hoofdstuk 2: Theoretisch Kader

In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de begrippen en constructen van het onderzoek. Deze begrippen en constructen zullen onderbouwd worden met wetenschappelijke literatuur wat relevant en verdiepend is voor het onderzoek. Het einde van dit hoofdstuk bevat een conceptueel model en hypothesen die getoetst zullen worden.

2.1 Autisme

Autisme is afgeleid van het Griekse woord ‘autos’ wat in zichzelf gekeerd zijn betekent (Kinnaer et al, 2015). Het wordt gezien als een neurobiologische ontwikkelingsstoornis, met kwalitatieve beperkingen in de sociale interactie, communicatie en verbeelding (Grietens, Vanderfaeillie, Hellinckx & Ruijsenaars, 2008). Voorbeelden hiervan zijn dat mensen met autisme niet goed kunnen inschatten welk gedrag in een bepaalde situatie acceptabel is, weinig oogcontact maken en helemaal op kunnen gaan in een bepaalde interesse. Het is een aandoening die de mens altijd heeft geïntrigeerd, zowel de positieve als de negatieve aspecten ervan (Gotmerr, 2012). Bij autisme denken veel mensen aan Rain Man (1988), een film waarin Dustin Hoffman de autistische hoofdpersoon speelt. Raymond speelt een autist met één bijzondere gave die zich niet zelfstandig kan redden in de maatschappij. De film Rain Man geeft een vertekend beeld van autisme weer. Raymond vertoont zeker kenmerken die voorkomen bij autisme, maar hij is een stereotype voorbeeld (Kessels, e.a., 2013). Autisme is een aandoening die je niet goed kan veralgemenen aangezien de veelheid in manieren waarin het zich kan manifesteren (Richman, 2017). Zowel de ernst als verschijningsvorm van het beeld hebben een hoge mate van heterogeniteit, waardoor tegenwoordig wordt gesproken van de term ‘autismespectrum’ (Grietens et al., 2008). Autisme kent vele gezichten en komt op alle begaafdheidsniveaus voor.

‘If you’ve met one person with autism, you’ve met one person with autism.’

Dr. Stephan Shore, 2003

Leo Kanner en Hans Asperger zijn de twee grondleggers van wetenschappelijk onderzoek naar autisme en hebben een belangrijke rol gespeeld bij de definiëring van autisme. In het midden van de vorige eeuw beschreven zij als eersten typische kenmerken van autisme die zij hadden waargenomen bij kinderen (Kessels et al., 2013). Uit internationale onderzoeken komt naar voren dat ongeveer 1% van de bevolking autisme heeft. Autisme is erfelijk bepaald, en komt vier keer vaker voor bij mannen dan bij vrouwen (NJI, 2018).

2.2 Autisme in de DSM

Dé mens met autisme bestaat niet, ieder mens drukt het op eigen wijze uit. Wel zijn er hoofdpunten van overeenkomsten en autistische kenmerken die in een zeer breed scala van sterker tot zwakker kunnen voorkomen (Gotmerr, 2012). Deze kenmerken worden ook wel beschreven in de Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM) die gebruikt wordt binnen de Geestelijke Gezondheid Zorg (GGZ). De DSM is het meest gebruikte internationale classificatiesysteem voor psychiatrische aandoeningen (APA, 2014). In de DSM staan internationale afspraken over welke criteria van toepassing zijn op een bepaalde psychische stoornis op basis van (nieuwe) wetenschappelijke inzichten.

In de DSM wordt autisme omschreven als een neurobiologische ontwikkelingsstoornis die gekenmerkt wordt door problemen in de ‘sociale communicatie en sociale interactie’ en ‘beperkte repetitieve gedragspatronen, interesses of activiteiten’. De symptomen verstoren het dagelijkse functioneren en zijn aanwezig vanaf de kindertijd. Daarbij moet gezegd worden dat kenmerken zich pas manifesteren wanneer de verwachtingen van de omgeving niet meer aansluiten bij de capaciteiten van de persoon zelf. Een persoon heeft bijvoorbeeld door zijn goede cognitieve vaardigheden in de loop van de jaren zijn gedrag weten te camoufleren of te compenseren, maar loopt tijdens zijn studie of het werk vast in bepaalde dingen. Hierdoor is het ook mogelijk om een diagnose te stellen op latere leeftijden wanneer de beperkingen zichtbaar worden of wanneer informatie in de vroege kindertijd ontbreekt/onvolledig is (Spek, 2011). De ernst van de beperkingen is in de DSM-V opgedeeld in drie niveaus van behoefte en ondersteuning, van ‘vereist ondersteuning’, ‘vereist substantiële ondersteuning’ tot ‘vereist zeer substantiële ondersteuning’ (Hogenboom & Hogendoor, 2015). De problemen met de sociale communicatie en het beperkte, repetitieve gedrag zijn apart gespecificeerd, aangezien de ernst per situatie door de tijd heen kan veranderen (APA, 2014).

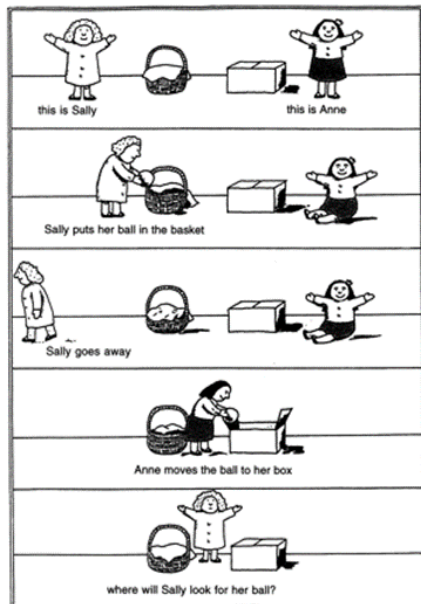
In eerdere versies van de DSM werd van verschillende pervasieve ontwikkelingsstoornissen gesproken, zoals Kanners autisme, vroeg infantiel autisme, autisme in de kindertijd, atypisch autisme, desintegratiestoornis van de kindertijd, pervasieve ontwikkelingsstoornis niet anderszins omschreven (PDD-NOS), stoornis van Asperger en hoog functionerend autisme (APA, 2014). In de DSM-V zijn deze pervasieve ontwikkelingsstoornissen onder één noemer gebracht: autismespectrumstoornis. Daarbij zijn ook de criteria eisen veranderd waardoor niet iedereen met een autismespectrum diagnose voldoet aan een DSM-V classificatie. Een belangrijke verandering in de DSM-V is namelijk dat bij een diagnose ‘autismespectrumstoornis’ niet meer voldaan wordt aan de criteria van slechts één domein (sociale communicatie dan wel repetitief gedrag). Zo zal een gedeelte van de mensen die gediagnosticeerd zijn met een pervasieve ontwikkelingsstoornis (PDD-NOS) niet meer onder de nieuwe criteria vallen van de DSM-V voor een diagnose binnen het autismespectrum (Spek, 2012). Dit kan van invloed zijn op de nieuwe prevalentiecijfers voor het ‘autismespectrumstoornis’. Degenen die niet meer voldoen aan de criteria voor een autismespectrumstoornis vallen in de DSM-V onder de beschreven classificatie: de sociaal-communicatieve stoornis (Van der Sijde, 2013).

2.3 Verschillende theorieën

Autisme is een relatief jong aandachtsgebied in de wetenschap, dat de laatste jaren steeds meer aandacht heeft gekregen. Zo werd in de 19^e eeuw nog gedacht dat het ‘vreemde gedrag’ een vroege voorloper was van een volwassen psychose (Grietens et al., 2008), of dat autisme ontstond door de opvoeding van koude en dominante moeders (Bettelheim, 1976). Tegenwoordig wordt autisme omschreven als een unieke stoornis die te onderscheiden is van alle andere stoornissen (Grietens et al., 2008). Er wordt veel onderzoek gedaan naar autisme waardoor nieuwe inzichten ontstaan, maar ondanks deze nieuwe inzichten blijft er nog veel onduidelijk. Daarnaast richt het wetenschappelijk onderzoek naar autisme zich veelal op kinderen en jongeren. Deze uitkomsten worden vaak automatisch vertaald naar volwassen (Geurts, 2015), waardoor er in de volwassen psychiatrie nog weinig kennis is om een diagnose te kunnen stellen (Vuijk e.a., 2012). Over autisme bestaat er nog geen algemene, allesomvattende theorie. Wel zijn er drie psychologische theorieën die de boventoon voeren om de kenmerken van autisme op gedragsniveau te begrijpen. Dit zijn de volgende theorieën: ‘Theory of Mind’, ‘Executieve Functie’ en ‘(Zwakke) Centrale Coherentie’ (Grietens et al., 2008).

Theory of Mind (TOM)

In de 'Theory of Mind' (afgekort als ToM), afkomstig van Premack en Woodruff (1978), worden de sociale tekortkomingen van mensen met een autismespectrumstoornis opgevat als een gevolg van een specifiek cognitief probleem: het onvermogen om mentale toestanden toe te kennen aan zichzelf en

Figuur 1.2 Baron-Cohen, Leslie and Frith (1985)

kinderen met een normale ontwikkeling en 12 van de 14 kinderen met Down Syndrome slaagden voor de Sally-Anne test. Wat in contrast staat met de 16 van de 20 kinderen met autisme die faalden op de Sally-Anne test. Het falen kon niet worden toegeschreven aan een mentale achterstand waardoor de conclusie werd getrokken dat kinderen met autisme cognitieve tekortkomingen zouden hebben in de ToM.

Bowler (1992) ondervond dat volwassenen met het syndroom van Asperger slaagden voor de tweede taak van de 'false belief' test waarin gevraagd werd naar wat een persoon denkt over andermans gedachten. Ozonoff en collega's (1991) ondervonden ook dat personen met hoog functionerend autisme slaagden voor de tweede taak van de 'false belief' test. Baron-Cohen (1993) gaf hierop als commentaar dat hij het jammer vond dat zoveel werknemers op dit gebied deze test beschouwden als 'complexe' of hoogstaande test naar de ToM. De ToM taak was bedoeld om de sociale vaardigheden te testen van kinderen rond de 4 en 6 jaar, maar de test was nooit bedoeld om de volledige goed werkende ToM van een volwassene te onderzoeken.

Happé's (1994) nam de ToM serieus door volwassenen met autisme of het Asperger Syndroom te testen op gevorderde ToM taken. Zo ontwikkelde zij de Happé Strange Stories Test, dit betrof simpele verhalen uit het alledaagse leven waarbij vragen werden gesteld naar de mentale toestanden van de personages. Zij ondervond dat volwassenen met autisme of het Asperger Syndroom moeilijkheden hadden bij het toekennen van de mentale toestanden van de personages in vergelijking met de controlegroep. Baron-Cohen en collega's (1997) ontwikkelden een nieuwe taak om de ToM te meten, namelijk de Eyes Task. Deze taak houdt in dat de mentale toestand van een persoon toegeschreven moet worden enkel op basis van foto's van ogen van personen. Vergeleken met de controlegroep en de klinische controlegroep (volwassenen met Tourette Syndroom), scoorde de groep met autisme en Asperger Syndroom significant verzwakt op deze taak.

In een wat meer recenter onderzoek wordt de ToM onderzocht door middel van videofragmenten, de 'Reading the Mind in films' taak (Golan, Baron-Cohen & Golan, 2008). In deze taak wordt de herkenning van complexe emoties en mentale toestanden beoordeeld aan de hand van sociale scènes uit speelfilms. Hierbij werd een groep volwassenen met autisme vergeleken met een controlegroep vanuit de algemene populatie. Over het algemeen presteerden personen met autisme aanzienlijk lager dan de algemene controlegroep. Zowel de 'Happé Strange Stories', 'Eyes Task' als de 'Reading the Mind in films' tonen tekortkomingen in de ToM bij personen met autisme. Een tekortkoming in de ToM zou een van de oorzaken kunnen zijn waarom mensen met autisme moeite ervaren in de sociale omgang en communicatie (Tager-Flusberg, 2007; Frith & Firth 2002).

Theorie van de Executieve Functies (EF)

De theorie van 'Executieve Functie' (afgekort als EF) stelt dat mensen met een autismespectrumstoornis specifieke tekorten hebben in de EF. De 'executieve functie' verwijst naar de cognitieve functies die zich afspelen in de frontale hersenlob: dit houdt de bekwaamheid in om voor een bepaald probleem een geschikte oplossingsstrategie te kiezen, uit te voeren en te evalueren (Grietens et al., 2008). Executieve functies hebben een belangrijke rol in planningsgedrag, mentale flexibiliteit, impulscontrole, remming en georganiseerd zoeken (Ozonoff, Pennington & Rogers, 1991).

De hypothese dat mensen met autisme een executieve disfunctie hebben, ging van kracht toen werd vastgesteld dat sommige mensen autistische gedragingen gingen ontwikkelen nadat zij een frontaal hersenletsel hadden opgelopen. Zij vertoonde moeite met flexibiliteit en een neiging om te persevereren, wat erg gelijkend is aan de cognitieve en gedragsmatige rigiditeit bij autisme (Grietens e.a., 2008). Tekorten in de EF komen vaker voor bij neurologische ontwikkelingsstoornissen, zoals Compulsieve Stoornis (OCD), Schizofrenie, Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) en Tourette Syndroom (Hill, 2004). Bij autisme lijken vooral problemen te zijn met de mentale flexibiliteit en planningsgedrag (Ozonoff et al., 1999).

Mentale flexibiliteit wordt omschreven als het vermogen om gedachten en gedrag te kunnen aanpassen en veranderen (Geurts, Corbtt & Solomon, 2009). Zowel onderzoek van Ozonoff (1995) als van Hill (2004) toonden tekorten in de mentale flexibiliteit aan in vergelijking met de normaal ontwikkelde controlegroep. Beide onderzoeken maakten gebruik van de Wisconsin Card Sorting test, een test die doorgaans wordt gebruikt om flexibiliteit te meten. Planningsgedrag wordt omschreven als een complexe, dynamische operatie waarbij de volgorde van geplande acties constant moet worden gecontroleerd, geëvalueerd en bijgewerkt (Hill, 2004). Uit dezelfde onderzoeken van Ozonoff (1995) en Hill (2004) werd ook een tekort aangetoond in het planningsgedrag. De Tower of London en de Tower of Hanoi test werden gebruikt in deze studies om tekorten aan te tonen in vergelijking met de normaal ontwikkelde controlegroepen. De twee testen zijn gerelateerd aan elkaar en hebben beide als functie om problemen in planningsgedrag te meten.

Problemen in de mentale flexibiliteit en planningsgedrag kunnen verklaren waarom mensen met autisme moeite hebben hun gedrag te reguleren en weerstand hebben tegen veranderingen. Mensen met autisme zouden ook in andere executieve functies tekorten hebben, echter spreken de onderzoeken hiernaar elkaar tegen waardoor nog geen uitspraak gedaan kan worden. Problemen in de remming van gedrag zou mogelijk kunnen verklaren waarom mensen met autisme kunnen vervallen in obsessief gedrag (Delfos, 2002).

Theorie van de Centrale Coherentie (CC)

De 'Centrale Coherentie' (afgekort als CC) theorie stelt dat mensen met autisme spectrumstoornis een fragmentaire informatieverwerking hebben, dat wordt gekenmerkt door loskoppeling in plaats van samenhang. Ze zijn erg gericht op de details in hun waarneming en denken en vinden het moeilijk om een samenhang te zien in de verschillende stukjes waarneming (Frith, 1989). In een oorspronkelijke beschrijving van Kanner over autisme benadrukt hij deze aandacht voor detail: "Een situatie, een uitvoering, een zin wordt niet als volledig beschouwd als deze niet is gemaakt op precies dezelfde elementen die aanwezig waren op de tijd dat het kind er voor het eerst mee werd geconfronteerd. Als het kleinste ingrediënt wordt gewijzigd of verwijderd, is de totale situatie niet meer hetzelfde en wordt daarom ook niet als zodanig aanvaard..." (Kanner, 1943, blz. 246). Vermeulen (2005) spreekt ook wel van 'contextblindheid', het niet kunnen plaatsen van betekenis in de context.

Uit oudere onderzoeken (Hermelin & O'Connor, 1970; Shah & Frith, 1983) bleek dat kinderen met autisme een relatieve sterkte vertoonden op taken die aandacht voor detail en veldonafhankelijkheid meten (bijvoorbeeld: WISC-R blokpatronen, Embedded Figures Test), deze sterktes kunnen nu door de CC-theorie verklaard worden. Naast sterktes vertoonden de kinderen ook grote moeilijkheden met probleemoplossing en geheugentaken waarbij een globale verwerking van stimuli noodzakelijk was. De CC-theorie is de enige theorie die niet alleen helpt om de tekorten te begrijpen, maar ook de sterken, zoals een uitstekend oog voor detail (Grietens et al., 2008). De CC-theorie verklaart ook waarom mensen met autisme moeite hebben om gezichten onmiddellijk te herkennen. Zij vinden het namelijk lastig om verschillende aspecten van een emotie, zoals stem, gezichtsuitdrukking en beweging, met elkaar te verbinden (Hobson, 1993). Mensen met autisme hebben ook moeite om hoofd en bijzaken van elkaar te onderscheiden, omdat sommige details vaak meer aandacht krijgen dan gemiddeld nodig is (Delfos, 2002).

De CC-theorie is in de autisme community goed opgenomen, maar hij ontbreekt nog aan voldoende neurologische onderbouwing. Daarnaast kan ook nog niet gezegd worden of een zwakke centrale coherentie specifiek is voor autisme of universeel (Grietens et al., 2008). Volgens Happé & Frith (2006) blijkt een zwakke centrale coherentie namelijk zelfs voor te komen bij gezonde, goed aangepaste intelligente volwassenen.

Kritiek op de theorieën

Op de drie verschillende theorieën bestaat ook veel kritiek doordat er veel barsten en tekorten zich voordoen. Zo blijken kinderen en jongeren met andere problemen, zoals een aandachtstekortstoornis, doofheid en leerstoornissen ook uit te vallen op de ToM-tests (Grietens et al., 2008). De ToM zou geen uitsluitende theorie zijn om autisme te verklaren. Roeyers (2001) en Vermeulen (2005) stellen dat mensen met autisme wel een 'theory of mind' hebben, maar ze in het dagelijks leven er niet in slagen om deze toe te passen.

Problemen in de EF zijn net zoals bij de ToM niet specifiek voor autisme. Zo komen bij andere stoornissen zoals een aandachtstekortstoornis ook EF-problemen voor. Daarnaast vertoonden sommige begaafde kinderen en jongeren met autisme geen uitval op EF-taken (Liss e.a., 2001; Russel & Hill, 2001), wat kan betekenen dat EF-problemen niet universeel zijn voor autisme. EF is een verzamelnaam voor allerlei verschillende cognitieve vaardigheden, de specifieke aspecten ervan voor autisme zijn nog onvoldoende duidelijk (Grietens et al., 2008).

Naar de zwakke CC is nog onvoldoende onderzoek gedaan om empirische steun te krijgen. In de praktijk is er veel herkenning en kan het bruikbare invalshoeken bieden (Vermeulen, 19996), maar de theorie ontbreekt het aan neurologische onderbouw om gegronde verklaring te bieden (Ropar &

Mitchel, 1999). Net zoals bij de andere theorieën is het bij de CC nog onvoldoende duidelijk of een zwakke centrale coherentie specifiek is voor autisme of universeel. Recente studies suggereren dat kinderen met autisme wel in staat zijn verschillende stukjes waarneming met de context in verband te brengen, maar een té sterke voorkeur hebben voor en gerichtheid op details. De drie theorieën kunnen één of meerdere kernaspecten van autisme beschrijven, maar van verklaren is geen sprake omdat ze geen allesomvattende theorie vormen om autisme te verklaren als een coherent geheel (Delfos, 2002).

Samenhang theorieën

De drie bovengenoemde ‘theorieën’ sluiten elkaar daarmee niet uit en worden vaak naast elkaar gebruikt om het totale beeld van autisme te beschrijven. De ToM richt zich voornamelijk op de problemen in de sociale interactie, de EF voornamelijk op mentale flexibiliteit en planningsgedrag en de CC met name op het ‘oog voor detail’. De gemeenschappelijke factoren voor deze theorieën zijn dat ze alle drie cognitief van aard zijn en één of meerdere aspecten van autisme verklaren vanuit het perspectief van een disfunctioneren van de hersenen (Delfos, 2002). Ondanks de kritieken op de theorieën hebben ze een grote bijdrage geleverd om autisme op gedragsniveau te begrijpen (Grietens et al., 2008).

Andere invalshoeken

Empathizing-systemizing-theorie (E-S-theorie)

De ‘empathizing-systemizing-theorie’ van Baron-Cohen (2009) kan gezien worden als een nieuwe, intuïtief aansprekende theorie. Baron-Cohen stelt dat er bij autisme sprake is van een extreem mannelijk brein. Het idee van het extreem mannelijke brein bij mensen met autisme komt voort uit het oorspronkelijk idee van Hans Asperger (1994). Hij schreef: "De autistische persoonlijkheid is een extreme variant van mannelijke intelligentie. Zelfs binnen de normale variatie, vinden we typische sekseverschillen in intelligentie ... bij het autistische individu is het mannelijke patroon uiterst overdreven". Baron-Cohen presenteert in zijn onderzoek verschillende soorten breinen op basis van empathisch vermogen en systematiseren. Empathisch vermogen wordt omschreven als de wil om emoties en gedachten van een ander te lezen, en hierop met een passende emotie te reageren. Een empathisch vermogen stelt je in staat om het gedrag van een persoon te voorspellen en om erom te geven hoe anderen zich voelen (Baron-Cohen, 2009). Systematiseren wordt omschreven als de wil om de variabelen in een systeem te analyseren en de onderliggende regels af te leiden die het gedrag van een systeem bepalen. Systematiseren stelt je in staat om het gedrag van een systeem te voorspellen en te beheersen (Baron-Cohen, 2009).

Mannen zouden meer systematiseren dan vrouwen, dit is gebleken uit de ‘The Systemising Quotient’ van Baron-Cohen en collega’s (2003). Deze test meet de neiging tot systematiseren. Mannen scoorden op deze test significant hoger dan vrouwen, en mensen met autisme scoorden weer significant hoger dan mannen. Vrouwen zouden empathischer zijn dan mannen, dit is gebleken uit een andere test van Baron-Cohen (2004) ‘The Empathy Quotient’. Deze test meet het empathische vermogen van volwassenen. Vrouwen scoorden significant hoger dan mannen, en personen met autisme scoorden weer lager dan mannen. Op basis van deze onderzoeken stelt Baron-Cohen dat het mannelijke brein meer systematisch ontwikkeld is en bij het vrouwelijke brein het empathische vermogen beter is ontwikkeld. Het brein van autistische mensen zou extreem mannelijk zijn, dat wil zeggen dat systematiseren hyper-ontwikkeld is en het empathische vermogen onderontwikkeld. De E-S-theorie geeft een aanvulling op de ToM doordat deze theorie niet alleen het vermogen om iemands mentale toestand vast te stellen beschrijft, maar ook het vermogen om adequaat te reageren op de gevoelens en gedachten van de ander.

Sociale verklaringsmodel

In tegenstelling tot andere theorieën is het model van het socioschema van Delfos (2002) de ‘ik-anderdifferentiatie’ een speerpunt. In theorieën als TOM, CC en EF wordt uitgegaan van een (specifiek) disfunctioneren van de hersenen, in het socioschema wordt uitgegaan van een variant op de ‘normale ontwikkeling’. Hierin wordt dus niet gezocht naar een plaats in de hersenen waar dit disfunctioneren uit voortspruit, maar naar hoe de hersenen van autistische mensen zich ontwikkelen als een samenhangend geheel met een afwijkend functioneren ten opzichte van een ‘gemiddelde’ ontwikkeling. Het model van het socioschema is ontwikkeld vanuit het idee van Asperger dat kinderen met autisme een vertraagde en versnelde rijping hebben van de hersenen (Delfos, 2017). In het model van het socioschema wordt uitgegaan van een beperkte en/of vertraagde ontwikkeling van de ik-anderdifferentiatie bij autisme. Hierdoor zorgt een onderontwikkeld socioschema voor een geringe bewustzijn van de omgeving en een beperkt gericht zijn op mensen. Het probleem bij deze theorie is dat het per definitie aan ‘evidence based’ ontbreekt, het voldoet nog niet aan de criteria voor een goede theorie volgens Happé (1994). De theorie biedt wel een verklaring voor bestaande verschijnselen.

2.4 Hoog functionerend autisme

Eerder werd gedacht dat in driekwart van de gevallen autisme samenging met een verstandelijke beperking, maar dit beeld van autisme dient bijgesteld te worden (Delfos, 2002). Onderzoek wijst namelijk uit dat zo ongeveer 25% van de mensen met autisme een verstandelijke beperking heeft. Dit onderzoek was uitgevoerd onder 96 kinderen met autisme, waarvan 25.8% enige vorm van mentale achterstand toonde en 9.3% een medische conditie heeft (Chakrabarti & Fombonne, 2001). Autismе heeft dus geen band met intelligentie en komt in alle begaafdheidsniveaus van zwakzinnig tot hoogbegaafd voor (Delfos, 2002). Het onderzoek naar de positieve kenmerken van autisme is gericht op personen met hoog functionerend autisme. Hoog functionerend autisme, afgekort als HFA, verwijst naar mensen met autisme die goede cognitieve vaardigheden hebben om te kunnen functioneren. Zij hebben geen verstandelijke beperking en een IQ hoger dan 70 (Mishew, Goldstein & Sigel, 1995).

2.5 Positieve kenmerken

In de E-S-theorie van Baron-Cohen (2009) wordt gesproken over een extreem mannelijk brein. In zijn theorie omschrijft hij ook een ‘extreem vrouwelijk brein’. Mensen met een extreem vrouwelijk brein zouden heel goed zijn in het lezen van andermans gevoelens en gedachten, maar ‘blind’ zijn voor systemen. In onze samenleving worden mensen met een extreem vrouwelijk brein aanzienlijk beter getolereerd door hun goede sociale vaardigheden, dan mensen die ‘contextblind’ zijn en dus niet altijd worden geaccepteerd in de samenleving. Zo ondervinden mensen met autisme vaak ook moeilijkheden op de arbeidsmarkt, slechts 28% van deze doelgroep heeft regulier betaald werk (NVA, 2013). Een oplossing voor dit probleem kan zijn om veel meer in mogelijkheden te gaan denken in plaats van in stoornissen en beperkingen zoals gebruikelijk. Een persoon zou veel meer tot zijn recht komen als gekeken wordt naar zijn kwaliteiten. Door de focus te leggen op de sterke kanten en de minder sterke kanten te ondervangen kan iemand excelleren (Bèta Talent, 2018). Dit is het uitgangspunt waarom in het onderzoek wordt gezocht naar de positieve kenmerken bij mensen met autisme. De volgende kenmerken zijn gevonden in de literatuur:

Detailgerichtheid

Happé en Vital (2009) suggereren dat autisme op zichzelf geen talent voorspelt, maar eerder de detailgerichte verwerkingsbias. Zij zien de detailgerichte verwerkingsbias als de meest veelbelovende eigenschap, of ‘startmotor’, voor talentontwikkeling. Een detailgerichte verwerkingsbias zou

voortkomen uit een zwakke coherentie. Een zwakke coherentie wordt gekenmerkt door loskoppeling in plaats van samenhang. Door deze loskoppeling zouden mensen met autisme in hun waarneming en denken sterkt gericht zijn op details. Uit onderzoeken (Hermelin & O’Conner, 1970; Shah & Frith, 1983) bleek dat kinderen met autisme een relatieve sterkte vertoonden op taken die aandacht voor detail en veldonafhankelijkheid meten (bijvoorbeeld: WISC-R blokpatronen, Embedded Figures Test).

Bij veel mensen met autisme is er vaak sprake van een bottom-up verwerkingsstijl, in plaats van een top-down verwerkingsstijl. Een bottom-up verwerkingsstijl betekent dat informatie vanuit de details wordt opgenomen in plaats van eerst naar het grotere geheel te kijken (Maekawa et al., 2011; Happé, & Vital, 2009). Doordat er vanuit een ander perspectief dan gewoonlijk wordt gekeken naar informatie, kan dit in bepaalde werk gerelateerde taken een sterk voordeel zijn (Spek, 2017). De Nederlandse Vereniging voor Autisten (NVA) voerde in 2015 een grootschalig onderzoek uit om zoveel mogelijk basisinformatie te verzamelen over de levensloop van mensen met autisme. Om deze basisinformatie te verzamelen werden er onlinevragenlijsten gestuurd naar mensen met autisme, in totaal deden er 604 volwassenen mee. Een onderdeel van deze onlinevragenlijst omvat de sterke eigenschappen en vaardigheden van mensen met autisme, 69% van de mensen met autisme vulden in dat zij zich goed kunnen concentreren op kleine details.

Systematiseren/analyseren

Volgens Baron-Cohen (2008) is systematiseren een zeer sterk adaptief vermogen bij mensen met autisme. Hierbij moet gezegd worden dat dit vermogen een uitstekende aandacht voor details vereist. Mensen met autisme worden een expert in het herkennen van patronen in stimuli. Dit wordt systematiseren genoemd, gedefinieerd als de drive om systemen te analyseren of te construeren. Wat een systeem definieert is dat het regels volgt, en wanneer we systematiseren, proberen we de regels te identificeren die het systeem aansturen, om te voorspellen hoe dat systeem zich zal gedragen (Baron-Cohen, 2006). ‘The Systemising Quotient’ is een test van 40 vragen die de neiging tot systematiseren meet. Uit onderzoek is gebleken dat mensen met autisme hoger scoorden op deze test dan algemene normgroep (Baron-Cohen, 2002). Personen met hoog functionerend autisme zouden uitblinken in domeinen die zeer systematisch zijn (Baron-Cohen, Aswhin, Tavasolli & Chakrabarti, 2009). Zo leveren sommige personen met hoog functionerend autisme aanzienlijke presentaties op het gebied van wiskunde, schaken, mechanische kennis en andere feitelijke, technische of op regels gebaseerde onderwerpen (Baron-Cohen & Bolton, 1993).

Een onderdeel van systematiseren is analyseren, een goed vermogen tot analyseren is vereist om te kunnen systematiseren. Analyseren is het onderzoeken van variabelen in een systeem (Baron-Cohen, 2009). Een voorbeeld van een situatie waarin het analyseren als een gave kan worden gezien is die van de autistische vrouw Barbara. Barbara wordt als een van de beste analisten beschouwd door haar visuele gave. Zij beschikt over zodanig vermogen om patronen te herkennen, dat ze in een laboratorium werkt voor identificatie van kankercellen. Door haar gave is zij in staat om abnormale cellen onmiddellijk te herkennen ‘‘omdat ze er gewoon uitspringen’’ (Bogdashina, 2006). Armstrong (2011) beschrijft in zijn boek dat de zwakke centrale coherentie als iets positiefs gezien moet worden, namelijk als een verbeterd perceptueel functioneren. De vraag naar mensen die sterk zijn in het ontdekken van patronen wordt steeds groter in onze samenleving, voornamelijk in de technische sector (Spek, 2017).

Eerlijkheid

Volgens de theorie van het systematiseren (Baron-Cohen, Richler, Bisarya, Gurunathan & Wheelwright, 2003), zoeken personen met autisme de ‘waarheid’ op door rechtmatige patronen op te

zoeken en baseren zij hun oordeel op regels in plaats van informatie die voortkomt uit empathie. Zo werd ook ondervonden dat personen met autisme minder stereotypen hadden tegenover etnische minderheden vergeleken met een neuro-typische controlegroep (Kirchner, Schmitz & Dziobek, 2012). Mensen met autisme vinden eerlijk zijn tegenover andere mensen belangrijker dan hun reputatie. Dit is gebleken uit een onderzoek naar de link tussen sociale motivatie en reputatie beheer van Chevallier, Molesworth en Happé (2012). In het onderzoek werd gebruik gemaakt van een eenvoudige opdracht waarin deelnemers de kans kregen om een ander persoon te vleien. Kinderen kregen een serie foto's te zien die ze moesten beoordelen, vervolgens kregen ze de gelegenheid om de beoordelingen te veranderen wanneer de experimentator verklaarde dat ze de plaatjes op de foto's had getekend. In tegenstelling tot de controlegroepen, verbeterden kinderen met autisme hun scores niet in de aanwezigheid van de experimentator. Mensen met autisme zouden niet de diepgewortelde drang voelen van neuro-typische mensen om erbij te horen en geaccepteerd te worden. Personen met autisme zijn vaak heel eerlijk en dit kan juist verfrissend werken. Zo zou iemand met autisme bijvoorbeeld niet snel een sociaal wenselijk antwoord geven. In een zelfhandboek geschreven door een moeder van een kind met Asperger wordt beschreven dat de eerlijkheid juist gewaardeerd en aangemoedigd moet worden. Vaak is het 'asociale' gedrag van iemand met autisme juist heel eerlijk gedrag (Boyd, 2003). Uit het eerder benoemde onderzoek van de NVA (2015) kwam eerlijkheid bij 79.5% van de volwassen deelnemers als sterke eigenschap naar voren.

Creativiteit

Een onderzoek van Liu and collega's (2011) toont empirisch bewijs aan dat creativiteit een sterk punt is bij mensen met autisme. In het onderzoek scoorden de groep met een ASS diagnose significant hoger op originaliteit en uitwerking dan de controlegroep. In totaal deden er 16 kinderen met autisme mee en 42 kinderen met een normale ontwikkeling. Disfuncties in de 'Theory of Mind' zouden kunnen bijdragen aan het origineel denken bij mensen met ASS, omdat individuen die niet automatisch 'andere gedachten lezen' mogelijk beter in staat zijn om buiten de populaire theorieën en heersende modes te denken. Dit draagt bij aan originaliteit, in de vorm van een unieke kijk op de wereld. Daarbij moet gezegd worden dat alleen het hebben van disfuncties in de 'Theory of Mind' niet direct wil betekenen dat iemand over speciale vaardigheden beschikt.

In een studie van de Universiteit van East Anglia (2015) werd een verband gevonden tussen autisme en creatief denken. Aan dit onderzoek deden 312 respondenten mee waarvan een kwart de diagnose autisme had of autistische kenmerken. De respondenten moesten een vragenlijst invullen en kregen opdrachten als: het binnen 1 minuut invullen van zoveel mogelijk oplossingen voor een probleem. De mensen met autisme of autistische kenmerken vulden meer ongebruikelijke toepassingen in dan de respondenten zonder autisme (Best, Aroa, Porter & Doherty, 2015). Net zoals bij de andere kenmerken gaat creativiteit in combinatie met andere eigenschappen zoals een bijzondere focus op details (Happé & Vital, 2009). Door een situatie tot in detail te analyseren kunnen mensen met autisme met nieuwe creatieve oplossingen komen voor moeilijke problemen. Dit wordt ook wel 'out of the box' denken genoemd.

Leergierigheid

In een onderzoek van Kirchner, Ruch en Dziobek (2016) naar sterke karakter eigenschappen bij personen met autisme constateerde zij een hoge score op het leren van nieuwe vaardigheden. Dit onderzoek werd uitgevoerd onder 32 personen met autisme en een neuro typische controlegroep van 32 personen. Al eerder beschreef Asperger (1944) dat individuen met autisme in staat zijn om een verbazingwekkende hoeveelheid kennis te verwerven in hun speciale interesse, vaak door zelfstudie. Happé en Frith (2006) beschrijven leergierigheid als een veelvoorkomend karaktereigenschap van

mensen met autisme, waarbij zij alles graag precies (tot in detail) willen weten. Een verminderde cognitieve flexibiliteit door executieve disfunctie bij autisme zou gerelateerd kunnen worden aan het obsessief nastreven van beperkte interesses (Happé en Vital, 2009). In de DSM V wordt ook gesproken van ‘een beperkte en repetitieve interesse- en activiteitenpatroon’, in plaats van dit als een beperking te zien kan het ook als kwaliteit ingezet worden. Personen met autisme kunnen bijvoorbeeld heel leergierig zijn, omdat zij zich in één onderwerp heel sterk kunnen verdiepen en daar alles van willen weten. Door deze eigenschap zou iemand zich in het werkveld specialist kunnen maken op één gebied.

Geheugen

Sommige mensen met autisme kunnen dingen soms tot in de kleinste details letterlijk onthouden, in bepaalde gevallen gaat het hierbij om een fotografisch geheugen (Treffert, 2010). Sacks (1995) omschrijft dit geheugen ook wel als een quasi-mechanisch – "als een enorme voorraadkamer, of bibliotheek of archief – zonder index of rangschikking of zelfs maar bijeengehouden door associaties, maar waar alles toch in een fractie van een seconde beschikbaar is, net zoals in het random access (RAM) geheugen van een computer". Een voorbeeld van een fotografisch geheugen is die van de autistische savant, Stephen Wiltshire. Hij zag gebouwen in een kwestie van enkele minuten en wist ze op een later moment tot in de kleinste architecturale details uit te werken. Herinneringen kunnen voor mensen met autisme heel echt zijn doordat het net kan zijn alsof ze de dingen weer echt kunnen voelen, zien, ruiken, proeven of horen. Dit komt doordat zij verschillende dingen opslaan, zoals auditieve, visuele, tactiele, olfactorische en smaakherinneringen (Bogdashina, 2006). Snyder en Mitchel (1997) stellen dat sommige personen met autisme ‘bijzondere toegangswegen’ hebben tot hun geheugen waardoor uitzonderlijke presentaties kunnen leveren op het gebied van muziek, rekenkunde, kunst enzovoort. Zo kwam Heaton (2009) in zijn onderzoek erachter dat mensen met autisme veel betere prestaties leveren, ongeacht hun leeftijd, op test van geheugen voor toonhoogte in vergelijking met andere groepen. Happé en Vital (2009) stellen dat de detailgerichte verwerkingsbias zou bijdragen aan het maken van representaties die stabiel en duurzaam zijn.

Doorzettingsvermogen

De meerderheid van volwassen patiënten met een autistische stoornis vertoont repetitief, ritualistisch en compulsief gedrag. Deze gedragingen zijn ook wel bekend bij mensen met obsessieve persoonlijkheidsstoornis, afgekort als OCD. Uit een studie van Mudrack (2004) kwam naar voren dat personen met een OCD persoonlijkheid een hoge doorzettingsvermogen bezitten. Zij zouden zeer toegewijd zijn aan hun organisatie en baan waardoor zij niet snel zouden stoppen bij hun werkgever, wat zeer gunstig is. Daarnaast zouden zij vaak aanwezig zijn en nauwkeurig zijn in hun werk. Door de gedetailleerde informatieverwerking zouden mensen met autisme zich lang en goed kunnen concentreren doordat zij op een gefixeerde manier met dingen bezig kunnen zijn (Spek, 2017). Er zou ook gesproken kunnen worden van een ‘hyperfocus’, intensief concentreren op één onderwerp met hoge niveaus van energie en motivatie (Fitzgerald, 2004). Mensen met autisme zouden aan een stuk door kunnen werken als zij geïnteresseerd zijn in een onderwerp. Dit sluit aan bij de onderzoeksgegevens van de NVA (2015), 69% van de volwassen deelnemers gaven aan dat zij zich intensief kunnen richten op bepaalde onderwerpen. Uit een ander onderzoek van de Universiteit van Groningen (2014), naar kansen en belemmeringen voor duurzame arbeid van normaal tot hoogbegaafde Wajongers met autisme, kwam doorzettingsvermogen als competentie sterk naar voren. Als omschrijving werd gegeven dat het doorzettingsvermogen groot is als de interesse hoog is. Een andere competentie die sterk naar voren kwam was motivatie, vooral als er interesse in een taak aanwezig is. Dit onderzoek werd uitgevoerd onder 23 jongeren met een ASS-diagnose.

Conformiteit

Conformiteit houdt in dat mensen zich houden aan de regels en gewoonten en niet afwijken van vooraf gemaakte plannen. Mensen met autisme hebben behoefte aan voorspelbaarheid omdat de wereld voor hun niet altijd even begrijpelijk is. Zij hebben bijvoorbeeld meer moeite om ‘tussen de regels’ te lezen, wat verklaard zou kunnen worden door de ToM. In de DSM V wordt gesproken van ‘aandringen op gelijkheid, inflexibel vasthouden aan routines of geritualiseerde patronen van verbaal of non-verbaal gedrag’ (APA, 2017). Mensen met autisme zouden zich eerder vast houden aan structuur en vaste patronen. In werkomstandigheden zou dit voordelig kunnen zijn omdat het een werknemer betrouwbaar maakt. Uit een onderzoek van Versteijne en Hurley (2014) blijken mensen met autisme in relaties ook erg betrouwbaar te zijn. Dit blijkt uit verschillende interviews met de partners van mensen met autisme. In de literatuur is niet veel geschreven over conformiteit als kwaliteit, er wordt gehoopt dat het onderzoek dit kenmerk wel als kwaliteit kan bevestigen.

2.6 Testen

Om te zien of de gevonden kenmerken daadwerkelijk sterktes zijn bij personen met autisme is er gezocht naar persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten die de gevonden kenmerken in kaart kunnen brengen. De volgende testen zijn geselecteerd voor het onderzoek: Autism-Spectrum Quotient (AQ), de Systemising Quotient (SQ), de Werk gerelateerde persoonlijkheidsvragenlijst (BIP), Multiculturele Persoonlijkheidstest (MPT) en de vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten. De vragenlijsten worden niet in het geheel afgenomen, maar alleen de schalen die voor het onderzoek interessant zijn.

Autism-Spectrum Quotient (AQ)

De AQ is een zelfrapportagelijst ontwikkeld door Baron-Cohen en collega's (2001) om autistische eigenschappen te kwantificeren voor individuen met een normale intelligentie. De AQ wordt in de klinische praktijk vaak ingezet omdat hij beschikt over voldoende psychometrische kwaliteiten (Hoekstra et al., 2008). De AQ blijkt in de praktijk een redelijke goede voorspeller voor een ASS-diagnose (Woodbury-Smith et al., 2005). De AQ is geen instrument waarmee autisme mag worden gediagnosticeerd, hiervoor zijn andere instrumenten ontwikkeld. Uit een Nederlands onderzoek naar de AQ (Kiep & Spek, 2015) is gebleken dat mannen met autisme significant hoger scoren op de AQ dan mannen zonder autisme. Hetzelfde verschil werd gevonden bij de vrouwen. Aan deze studie deden in totaal 198 deelnemers mee, waaronder 155 mannen (waarvan 45 met een ASS diagnose) en 43 vrouwen (waarvan 17 met een ASS diagnose). Uit verschillende studies in andere landen zijn eveneens significante verschillen gevonden tussen personen met ASS en zonder ASS. De test bestaat uit 50 items en is verdeeld over 5 schalen: sociale vaardigheden, communicatie, verbeelding, aandacht voor detail en aandacht wisselen. De schaal ‘aandacht voor detail’ wordt gebruikt in dit onderzoek om detailgerichtheid te meten.

Systemising Quotient (SQ)

De SQ is een zelfrapportagelijst ontwikkeld door Baron-Cohen en collega's (2003) om de neiging tot systematiseren te meten voor individuen met een normale intelligentie. De test bestaat uit 60 items, 40 items die het systematiseren meten en 20 controlevragen. Uit een studie van Baron-Cohen en collega's (2003) is gebleken dat personen met een ASS diagnose significant hoger scoorden op de SQ dan personen zonder een ASS diagnose. In deze studie deden 47 volwassenen mee met een ASS diagnose, waaronder 33 mannen en 14 vrouwen. De controlegroep bestond uit 47 volwassenen, waaronder 32 mannen en 15 vrouwen. De sociaaleconomische status van de controle groep stond gelijk aan de groep met een ASS diagnose. Uit deze studie bleek ook dat mannen met een ASS diagnose niet significant hoger scoren dan vrouwen met een ASS diagnose. De SQ wordt in dit onderzoek gebruikt om systematiseren te meten.

Werk gerelateerde persoonlijkheidsvragenlijst (BIP)

De BIP is een vragenlijst die gericht is op persoonlijkheid in een werkcontext (Landerer & Molster, 2008). De BIP wordt in uiteenlopende werkgerelateerde onderzoeksituaties gebruikt, zoals in assessments, training en coaching. De BIP is oorspronkelijk ontwikkeld in Duitsland in 1998 en is daar een van de meest populaire en meest gevraagde instrumenten. Ook in andere landen van Europa heeft de BIP veel gebruikers gevonden, in 2008 is de BIP bewerkt voor de Nederlandse markt. De persoonlijkheidsdimensies die gebruikt worden in de BIP hebben een grote voorspellende waarde voor succes in de werkomgeving. De deelnemers van de BIP dienen ouder te zijn dan twintig jaar, de test kan zowel in groepen als individueel worden afgenomen. De BIP bestaat uit 14 schalen die onderverdeeld zijn in vier werk gerelateerde domeinen: beroepsmatige instelling, werkhouding, sociale competenties en persoonlijke stabiliteit. De test bestaat in totaal uit 196 items (Hogrefe, 2018).

De BIP wordt in dit onderzoek gebruikt om detailgerichtheid en doorzettingsvermogen te meten. Dit wordt gedaan door de schalen ‘consciëntieusheid’ en ‘belastbaarheid’ te gebruiken. Consciëntieusheid wordt in de BIP beschreven als: hoge betrouwbaarheid, op de details gerichte werkwijze, hecht veel waarde aan conceptuele werkwijze, neiging tot perfectionisme. Consciëntieusheid valt onder het domein werkhouding (Landerer & Molster, 2008). Deze schaal meet detailgerichtheid niet volledig, maar het is wel interessant om te kijken of deze schaal een hoge score oplevert. Hierdoor zou consciëntieusheid als kenmerk apart naar voren kunnen komen. Belastbaarheid wordt in de BIP beschreven als: een sterk iemand met een hoog (mentaal/fysiek) weerstandsvermogen, grote bereidheid om taken die een buitengewone belasting met zich meebrengen op te pakken en niet uit de weg te gaan. Belastbaarheid valt onder het domein persoonlijke stabiliteit (Landerer & Molster, 2008). Deze schaal wordt ingezet om doorzettingsvermogen te meten. In de literatuur wordt geen koppeling gevonden tussen de BIP en autisme, hiernaar is nog geen onderzoek gedaan.

Multiculturele Persoonlijkheidstest (MPT)

De MPT is een persoonlijkheidsvragenlijst die helpt bij het bepalen van persoonlijke eigenschappen en waarden (Bleichrodt & van den Berg, 2003). De MPT meet 13 persoonlijkheidsaspecten door middel van 130 items. De MPT mag worden afgenomen vanaf 15 jaar en is bruikbaar voor mannen en vrouwen. De MPT kan gebruikt worden bij personen met verschillende opleidingsniveaus, voor zowel personen met weinig opleiding als personen met een hoge opleiding is de test goed te maken. De MPT is ook bruikbaar voor verschillende culturele achtergronden, uit onderzoek is namelijk gebleken dat de MPT goed vergelijkbaar is qua betrouwbaarheid en betekenis voor groepen met verschillende culturele achtergronden. De vragenlijst kan worden ingezet voor verschillende doeleinden, zoals coachings- en loopbaantrajecten, in het kader van reïntegratie en in klinische settingen. De MPT wordt in dit onderzoek gebruikt om conformiteit te meten. Conformiteit wordt in de MPT beschreven als het je houden aan regels en gewoonten en niet afwijken van vooraf gemaakte plannen (Bleichrodt & van den Berg, 2003). In de literatuur wordt geen koppeling gevonden tussen de MPT en autisme, hiernaar is nog geen onderzoek gedaan.

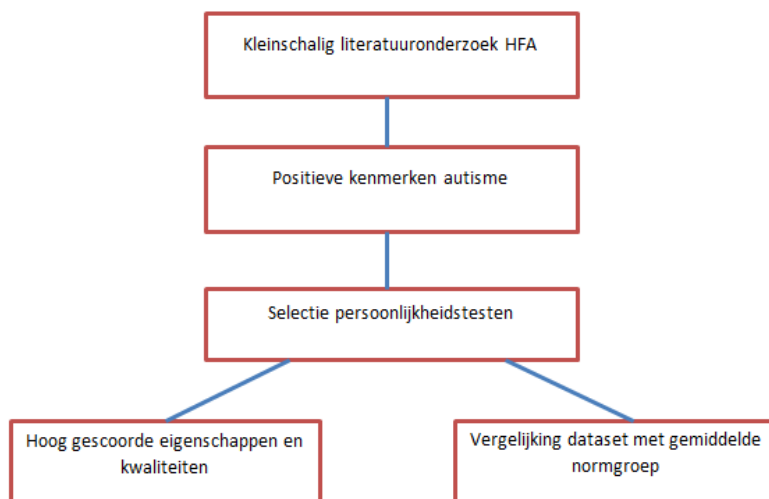
Vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten

De vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten wordt gebruikt als hulpmiddel om de kwaliteiten van mensen met autisme in kaart te brengen (Spek, 2017). De vragenlijst is ontwikkeld vanuit het Autisme Expertisecentrum, omdat bij diagnostisch onderzoek vaak alleen wordt gekeken naar de beperkingen, terwijl het juist ook van belang kan zijn om naar de positieve eigenschappen te kijken. Het vaststellen van beperkingen werkt stigmatiserend volgens Dr. Annelies Spek (2017), klinisch psycholoog en hoofd van het Autisme Expertisecentrum. Zoals eerder beschreven laten verschillende onderzoeken

zien dat autisme gepaard kan gaan met specifieke talenten. In de vragenlijst worden eigenschappen gemeten die in relatief sterke mate voorkomen bij mensen met autisme, zoals een goed geheugen, analytisch denkvermogen, doorzettingsvermogen en creativiteit. Drs. Annelies Spek, drs. Vivian Snouckaert en drs. Lisa van Impelen hebben op basis van literatuuronderzoek en klinische ervaringen de vragenlijst ontwikkeld. Het instrument is bruikbaar voor verschillende doeleinden, zo kan het gebruikt worden om een passende opleiding of werkplek te vinden, maar ook in therapeutische setting (GGZ nieuws, 2017). Zo is de vragenlijst bij het Autisme Expertisecentrum sinds kort onderdeel van het diagnostische traject (Wevers, 2018). De vragenlijst bestaat in totaal uit 59 vragen die verdeeld zijn over 11 schalen. De vragenlijst wordt niet in zijn geheel afgenomen, alleen de schalen die voor het onderzoek interessant zijn. De volgende schalen worden gebruikt: creativiteit, leergierigheid, eerlijkheid, goed geheugen en analyseren.

2.7 Conceptueel model

In dit onderzoek wordt gezocht naar positieve kenmerken van personen met hoog functionerend autisme. In de literatuur is er gezocht naar kenmerken die als positief ingezet kunnen worden in relatie tot arbeid. Vervolgens zijn er op basis van deze gevonden kenmerken verschillende persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten geselecteerd die deze kenmerken in kaart kunnen brengen. De uitkomsten van de persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten worden vergeleken met de algemene normgroepen. Op deze manier wordt er gekeken of bepaalde kenmerken specifiek zijn voor personen met hoog functionerend autisme. Daarnaast is er ook een test die niet beschikt over normgroepen, dit is de vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten van Annelies Spek (2017). Hierbij wordt er gekeken op welke eigenschappen en kwaliteiten hoog wordt gescoord.

Figuur 2: Conceptueel model

2.8 Hypothesen

Om te onderzoeken of er kenmerken zijn waar personen met HFA hoger op scoren dan de algemene normgroep, zijn er de volgende hypothesen opgesteld op basis van de literatuur.

Hypothese 1: Gebaseerd op de literatuur wordt verwacht dat personen met hoog functionerend autisme hoger scoren op de schaal aandacht voor details, dan de normgroep ‘mannen zonder ASS’ van de Autisme Quotiënt.

Hypothese 2: Gebaseerd op de literatuur wordt verwacht dat personen met hoog functionerend autisme hoger scoren op de schaal systematiseren, dan de normgroep ‘gecombineerde groep’ van de Systemizing Quotiënt (SQ).

Hypothese 3: Gebaseerd op de literatuur wordt verwacht dat personen met hoog functionerend autisme hoger scoren op de schaal consciëntieusheid, dan de normgroep ‘Nederlandse bevolking werkende mannen, hbo+’ van de Werk gerelateerde persoonlijkheidsvragenlijst (BIP).

Hypothese 4: Gebaseerd op de literatuur wordt verwacht dat personen met hoog functionerend autisme hoger scoren op de schaal belastbaarheid, dan de normgroep ‘Nederlandse bevolking, werkende mannen, hbo+’ van de Werk gerelateerde persoonlijkheidsvragenlijst (BIP).

Hypothese 5: Gebaseerd op de literatuur wordt verwacht dat personen met hoog functionerend autisme hoger scoren op de schaal conformiteit, dan de ‘algemene normgroep’ van de Multiculturele Persoonlijkheidstest (MPT).

Hoofdstuk 3 – Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk wordt de opzet van het onderzoek beschreven. Hierbij wordt de methode, de doelgroep, de instrumenten en de procedure beschreven. Tot slot wordt beschreven welke analyses gebruikt worden om antwoord te geven op de hoofdvraag.

3.1 Onderzoeksmethode

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag is er gebruik gemaakt van een kwantitatieve onderzoeksmethode. Bij kwantitatief onderzoek worden cijfermatige gegevens verzameld. Deze gegevens zullen worden ingevoerd in een gegevensbestand in SPSS, waarnaar ze door middel van statistische technieken worden geanalyseerd (Verhoeven, 2011). Er is gekozen voor het inzetten van een vragenlijst als onderzoeksinstrument om cijfermatige gegevens te verzamelen. Door het verzamelen van cijfermatige gegevens kan de onderzoeksdoelgroep vergeleken worden met een algemene normgroep.

3.2 Onderzoeksdoelgroep

De onderzoekspopulatie bestaat uit studenten en werknemers van het bedrijf ITvitae en personen uit het netwerk van de onderzoeker. ITvitae is een ICT-expertisecentrum voor mensen met autisme die op cognitief niveau hoog functioneren, vooral mensen met autisme in combinatie met hoogbegaafdheid. ITvitae leidt mensen met autisme en hoogbegaafdheid op tot specialist op het gebied van computertechnologie. Afgestudeerden worden vervolgens bemiddeld naar een betaalde baan (ITvitae, 2018). ITvitae is een samenwerkingspartner van het Bèta Talent Forward project waarvoor dit onderzoek wordt uitgevoerd.

Zowel studenten als werknemers van ITvitae zijn benaderd om deel te nemen aan het onderzoek om hierdoor een zo groot mogelijke respons te krijgen. Alleen de werknemers met hoog functionerend autisme zijn gevraagd om deel te nemen aan het onderzoek. De personen uit het netwerk van de onderzoeker zijn volwassenen met goede cognitieve vaardigheden die een diagnose hebben in het autismespectrum. Zij hebben zich aangemeld voor het onderzoek via een oproep op Facebook. De onderzoekspopulatie bestaat uit 25 personen waarvan 22 mannen en 3 vrouwen. In totaal zijn er 19 personen vanuit ITvitae die deel hebben genomen en 6 personen uit het netwerk van de onderzoeker.

Het type steekproef dat is gebruikt voor dit onderzoek is een selecte steekproef op basis van zelfselectie. Dit betekent dat de steekproef niet willekeurig is, maar dat personen zich konden aanmelden als ze voldeden aan bepaalde voorwaarden (Verhoeven, 2014). De randvoorwaarden zijn: goede cognitieve vaardigheden en een diagnose in het autismespectrum.

3.3 Onderzoeksinstrumenten

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag is er een testbatterij samengesteld. Deze testbatterij bestaat uit vijf verschillende persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten. In tabel 1 op de volgende pagina is af te lezen welke kenmerken onderzocht zijn, met hoeveel items, welke schalen gebruikt zijn en uit welke persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten ze zijn gehaald.

Tabel 1

Gebruikte vragenlijsten en schalen om kenmerken van hoog functionerende personen met een autismespectrumstoornis te meten.

Kenmerk	Items	Schaal	Gebaseerd op
Detailgerichtheid	24	Aandacht voor detail Consciëntieusheid	AQ BIP
Systematiseren	40	Systematiseren	SQ
Analyseren	5	Analyseren	Annelies Spek
Eerlijkheid	5	Eerlijkheid	Annelies Spek
Creativiteit	5	Creativiteit	Annelies Spek
Leergierigheid	6	Leergierigheid	Annelies Spek
Geheugen	5	Geheugen	Annelies Spek
Doorzettingsvermogen	13	Belastbaarheid	BIP
Conformiteit	10	Conformiteit	MPT

3.3.1 Autism-Spectrum Quotient

De AQ is een zelfrapportagelijst ontwikkeld door Baron-Cohen en collega's (2001) om autistische eigenschappen te kwantificeren voor individuen met een normale intelligentie. De AQ is in dit onderzoek gebruikt om detailgerichtheid te meten.

Testeigenschappen

De testbatterij is zo samengesteld dat ze, naast inhoudelijk sterk, zowel is ontwikkeld om kort en makkelijk te zijn om te gebruiken en te scoren. De test bestaat uit 50 items en is verdeeld in 5 schalen: sociale vaardigheden, communicatie, verbeelding, aandacht voor detail en aandacht wisselen. De schaal 'aandacht voor detail' wordt gebruikt in dit onderzoek om detailgerichtheid te meten. In totaal bevat detailgerichtheid 10 items waarop stellingen beantwoord kunnen worden door middel van vier antwoordmogelijkheden. De vier antwoordmogelijkheden bestaan uit: 'geheel mee eens', 'een beetje mee eens', 'een beetje mee oneens' en 'geheel mee oneens'. Bij het scoren van de AQ levert elk item 1, 2, 3 of 4 punten op. In de meeste gevallen levert antwoord 1, 'geheel mee eens' 1 punt op en antwoord 4, 'geheel mee oneens', 4 punten. Sommige vragen zijn negatief gesteld waardoor zij anders gescoord moeten worden. Hierbij gaat de punten scoring andersom, wat wil zeggen dat 'geheel mee eens' 4 punten oplevert en 'geheel mee oneens' 1 punt oplevert. De normgegevens van de AQ zijn gebaseerd op zowel de gegevens van mannen als vrouwen met en zonder een diagnose in het autismespectrum. De groepen zijn geselecteerd op drie factoren, namelijk leeftijd, totaal IQ en verbaal IQ. In totaal deden er 198 deelnemers mee, waaronder 155 mannen (waarvan 45 met een ASS diagnose) en 43 vrouwen (waarvan 17 met een ASS diagnose) (Spek, 2014).

Een voorbeelditem uit de AQ is:

"Ik merk steeds patronen op in dingen die ik zie."

Betrouwbaarheid en validiteit

De AQ blijkt in de praktijk een redelijk goede voorspeller voor een ASS-diagnose (Woodbury-Smith et al., 2005). Zo blijkt de AQ in 96% van de gevallen in de onderzoeksdoelgroep te kunnen voorspellen of er sprake is van ASS, dit geeft een goede interne validiteit aan (Spek, 2015). De AQ wordt in de klinische praktijk vaak ingezet omdat hij beschikt over voldoende psychometrische kwaliteiten (Hoekstra et al., 2008). Het is geen instrument waarmee autisme mag worden gediagnosticeerd, hiervoor zijn andere instrumenten ontwikkeld.

Uit een factoranalyse is gebleken dat de Nederlandse AQ een goede interne consistentie (0.81) en test-hertest betrouwbaarheid (0.78) heeft (Hoekstra et al., 2008). Het onderzoek geeft hiermee aan dat de AQ een betrouwbaar instrument is om individuele personen te beoordelen op verschillende autistische eigenschappen. De specifieke interne consistentie en test-hertest betrouwbaarheid voor aandacht voor detail is acceptabel ($\alpha=.68$) en ($r=.71$).

3.3.2 Systemising Quotient

De SQ is een zelfrapportagelijst ontwikkeld door Baron-Cohen en collega's (2003) om de neiging tot systematiseren te meten voor individuen met een normale tot hoge intelligentie.

Testeigenschappen

De SQ is ontworpen om kort te zijn, makkelijk in te vullen en makkelijk te scoren. De test bestaat uit 60 vragen, waarvan 40 vragen het systematiseren meten en 20 opvullende vragen. Er zijn 20 opvullende vragen verspreid door de SQ om te voorkomen dat een deelnemer afgeleid raakt en een focus krijgt op systematiseren. De 20 opvulvragen worden in de SQ niet gescoord en beoordeeld. In het onderzoek worden de 40 vragen voor het systematiseren gebruikt, de 20 opvulvragen niet. Hiervoor is gekozen omdat vragen van de AQ en de SQ samen zijn gevoegd waardoor er ook opvulling is vanuit de AQ en hierdoor de vragenlijst niet onnodig lang wordt. De vragen van de SQ kunnen door middel van vier mogelijkheden worden beantwoord. De vier antwoordmogelijkheden bestaan uit: 'geheel mee eens', 'een beetje mee eens', 'een beetje mee oneens' en 'geheel mee oneens'. Bij het scoren van de SQ levert een antwoord 0, 1 of 2 punten op. Een deelnemer scoort twee punten als een antwoord neigt naar sterk systematiseren en één punt als een antwoord neigt naar enigszins systematiseren. Vragen worden in de SQ zowel positief als negatief geformuleerd. Zo kan 'geheel mee eens' bij de ene vraag 2 punten opleveren en bij een andere vraag 0 punten. Net zoals bij de AQ zijn de normgegevens van de SQ gebaseerd op zowel de gegevens van mannen als vrouwen met en zonder een diagnose in het autismespectrum. De groepen zijn geselecteerd op drie factoren, namelijk leeftijd, totaal IQ en verbaal IQ. Bij de SQ wordt er nog een onderscheid gemaakt tussen studenten en werkende mensen. In totaal waren er 94 deelnemers, waaronder 65 mannen (33 met een ASS diagnose) en 19 vrouwen (14 met een ASS diagnose) (Baron-Cohen, 2003).

Een voorbeelditem uit de SQ is:

"Als ik een gebouw zie, ben ik benieuwd hoe het precies gebouwd is."

Betrouwbaarheid en validiteit

Uit onderzoek blijkt de SQ over het geheel genomen een betrouwbare en valide vragenlijst om de systemiserende cognitieve stijl te meten bij gezonde volwassenen en volwassenen met een ASS diagnose. De validiteit van de SQ is onderzocht door middel van twee onderzoeken (Baron-Cohen, 2003). In het eerste onderzoek werden de typische man-vrouw verschillen getoetst. De vrouwen scoorden significant hoger op de EQ en lager op de SQ in vergelijking met de mannen, andersom werd hetzelfde verschil gevonden. In het tweede onderzoek werden personen met hoog functionerend autisme vergeleken met personen zonder autisme. Personen met hoog functionerend autisme scoorden significant hoger op de SQ dan personen zonder autisme. Tussen vrouwen en mannen met hoog functionerend autisme werden geen significante verschillen gevonden. Uit betrouwbaarheidsonderzoek is gebleken dat de SQ een interne consistentie heeft van 0.87 en een test-hertest betrouwbaarheid van 0.79 (Groen et al., 2016). De SQ is een betrouwbaar instrument om de systemiserende cognitieve stijl te meten bij personen met hoog functionerend autisme.

3.3.3 Werk gerelateerde persoonlijkheidsvragenlijst

De BIP is een vragenlijst die gericht is op persoonlijkheid in een werkcontext (Landerer & Molster, 2008). De BIP is in dit onderzoek gebruikt om detailgerichtheid en doorzettingsvermogen te meten.

Testeigenschappen

De BIP bestaat uit 14 schalen die onderverdeeld zijn in vier werk gerelateerde domeinen: beroepsmatige instelling, werkhouding, sociale competenties en persoonlijke stabiliteit. De test bestaat in totaal uit 196 items (Hogrefe, 2018). De schaal consciëntieusheid is onder andere gebruikt om detailgerichtheid te meten en de schaal belastbaarheid is gebruikt om doorzettingsvermogen te meten. Voor de schaal consciëntieusheid zijn 14 items gebruikt en voor de schaal belastbaarheid worden 13 items gebruikt. De vragen van de BIP kunnen door middel van een schaal van 'past helemaal bij mij' tot 'past helemaal niet bij mij' zichzelf een score tussen de 1 en 6 geven. Een score van 1 geeft 1 punt, een score van 2 geeft 2 punten enzovoort. Tenzij de vraag negatief wordt gesteld, dan keert de puntentelling om. Dan levert een score van 1 een 6 op en een score van 2 een 5 enzovoort. Het aantal punten wordt bij elkaar opgeteld en vormt de ruwe score. De normgegevens zijn gebaseerd op een steekproef van 321 deelnemers die betaald werk of tenminste een afgeronde hbo opleiding hebben. De deelnemers waren tussen de 20 en 65 jaar.

Een voorbeelditem van de BIP voor het construct consciëntieusheid is:

"Bij het controleren van mijn werk ben ik liever uiterst precies dan toegeeflijk."

Een voorbeelditem van de BIP voor het construct belastbaarheid is:

"Onder hoge werkdruk presteer ik het best."

Betrouwbaarheid en validiteit

Uit onderzoek blijkt de BIP over het geheel genomen een betrouwbare en valide vragenlijst om de persoonlijkheid in werkcontext te meten. De schaal consciëntieusheid heeft een interne consistentie van 0.88 wat zeer goed is voor een persoonlijkheidsvragenlijst. De schaal belastbaarheid heeft een interne consistentie van 0.92 wat ook zeer goed is. De Nederlandse versie van de BIP heeft nog geen test-hertest onderzoek gehad, echter zijn er voor de Duitse versie positieve resultaten. De Duitse versie heeft een test-hertest betrouwbaarheid voor alle schalen van 0.80 of hoger. Om de validiteit te meten is bij 234 respondenten naast de BIP ook de Big-Five persoonlijkheidsvragenlijst NEO-FFI afgenomen, hierbij werd een sterk correlatiepatroon gevonden (Landerer & Molster, 2008). Echter is de BIP niet geconstrueerd om kenmerken te meten bij personen met hoog functionerend autisme, hierbij dient bij de interpretatie van de schalen rekening mee gehouden te worden.

3.3.4 Multiculturele Persoonlijkheidstest

De MPT is een persoonlijkheidsvragenlijst die helpt bij het bepalen van persoonlijke eigenschappen en waarden (Bleichrodt & van den Berg, 2003). De MPT is in dit onderzoek gebruikt om conformiteit te meten.

Testeigenschappen

De MPT meet 13 persoonlijkheidsaspecten door middel van 130 items. Om de schaal conformiteit te meten zijn er 10 oorspronkelijke items gebruikt. De vragen van de MPT kunnen door middel van 5 mogelijkheden worden beantwoord, namelijk: 'past helemaal niet bij mij', 'past niet bij mij', 'neutraal', 'past bij mij' en 'past helemaal bij mij'. Dit wordt ook wel een Likertschaal genoemd. Hierbij levert 'past helemaal niet bij mij' in de meeste gevallen 1 punt op en 'past helemaal bij' in de meeste gevallen 5 punten op. Sommige vragen zijn negatief gesteld waardoor zij anders gescoord

moeten worden. Hierbij gaat de punten scoring andersom, wat wil zeggen dat ‘past helemaal niet bij mij’ 5 punten oplevert en ‘past helemaal bij mij’ 1 punt oplevert. Het aantal punten wordt bij elkaar opgeteld en vormt de ruwe score. De normgegevens zijn gebaseerd op een steekproef van 1079 deelnemers. De deelnemers waren tussen de 15 en 69 jaar en bestonden uit zowel allochtone als autochtone bewoners van Nederland.

Een voorbeelditem van de MPT voor het construct conformiteit is:

"Als je een plan hebt gemaakt er niet meer van afwijken."

Betrouwbaarheid en validiteit

Uit onderzoek blijkt de MPT over het geheel genomen een betrouwbare en valide vragenlijst om de persoonlijke eigenschappen en waarden te meten. De schaal conformiteit heeft een interne consistentie van 0.86 wat zeer goed is voor een persoonlijkheidsvragenlijst. Er is geen test-hertest uitgevoerd voor de MPT. Uit een factoranalyse blijken de meeste schalen van MPT een significante positieve correlatie te vertonen. Daarnaast werd een sterke correlatie gevonden tussen conformiteit en consciëntieusheid uit de Big Five (Bleichrodt & van den Berg, 2003). Echter is de MPT niet geconstrueerd om kenmerken te meten bij personen met hoog functionerend autisme, hierbij dient bij de interpretatie van de schalen rekening mee gehouden te worden.

3.3.5 Vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten

De vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten wordt gebruikt als hulpmiddel om de kwaliteiten van mensen met autisme in kaart te brengen (Spek, 2017). De volgende schalen zijn gebruikt voor het onderzoek: geheugen, leergierigheid, eerlijkheid, analyseren, en creativiteit.

Testeigenschappen

De vragenlijst bestaat in totaal uit 59 vragen die verdeeld zijn over 11 schalen. De vragenlijst wordt niet in zijn geheel afgenomen, alleen de schalen die voor het onderzoek interessant zijn. Om de schalen creativiteit, geheugen, eerlijkheid en analyseren te meten zijn er per schaal 5 items gebruikt van de oorspronkelijke vragenlijst. Om de schalen leergierigheid te meten zijn er 6 items gebruikt, waarvan 5 van de oorspronkelijke vragenlijst. De schaal heeft één extra vraag die in samenwerking met Jan Willem de Graaf is bedacht. Aangezien deze vragenlijst niet beschikt over normgegevens heeft het voor de scoring geen gevolgen. De vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten maakt gebruik van een Likertschaal, waarbij gekozen kan worden tussen ‘past helemaal niet bij mij’, ‘past niet bij mij’, ‘neutraal’, ‘past bij mij’ en ‘past helemaal bij mij’. Hierbij levert ‘past helemaal niet bij mij’ in de meeste gevallen 1 punt op en ‘past helemaal bij’ in de meeste gevallen 5 punten op. Sommige vragen zijn negatief gesteld waardoor zij anders gescoord moeten worden. Hierbij gaat de punten scoring andersom, wat wil zeggen dat ‘past helemaal niet bij mij’ 5 punten oplevert en ‘past helemaal bij mij’ 1 punt oplevert. Het aantal punten wordt bij elkaar opgeteld en vormt de ruwe score. Een voorbeelditem uit de vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten is:

"Ik ben goed in het bedenken van nieuwe ideeën."

Betrouwbaarheid en validiteit

De vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten beschikt niet over normgegevens, heeft geen COTAN beoordeling en geen betrouwbaarheidsonderzoek. Over de betrouwbaarheid en validiteit kan nog niets gezegd worden.

3.4 Procedure

De vragenlijsten zijn afgenomen op 2 manieren, namelijk op papier en digitaal. Op 5 juli is de eerste groep respondenten persoonlijk benaderd bij ITvitea in Amersfoort door de onderzoeker. De onderzoeker heeft bij binnenkomst van het gebouw personen benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. De personen die deel wilden nemen aan het onderzoek kregen een vragenlijst op papier mee die zij aan het einde van de dag konden inleveren bij de onderzoeker. Op de vragenlijst zelf stonden instructies over bijvoorbeeld de tijdsduur en anonimiteit. Aangezien er niet voldoende respondenten hadden meegewerkt bij ITvitea is ervoor gekozen om een vragenlijst in qualtrics te verwerken. Qualtrics wordt doorgaans gebruikt door studenten van Hogeschool Saxion om een online vragenlijst te maken. Door een oproep op Facebook hebben zich nog een paar deelnemers aangesloten bij het onderzoek. Deze deelnemers kregen een link naar de online vragenlijst.

3.5 Analyses

In SPSS worden de scores van de respondenten ingevoerd waarna er analyses worden uitgevoerd. Als eerst wordt er een frequentieanalyse uitgevoerd om de demografische gegevens te analyseren van de onderzoeksdoelgroep. Een frequentieverdeling is een overzicht wat aantoont hoe vaak iedere waarde of categorie van een variabele voorkomt (Baarda et al., 2014). De variabelen die gebruikt worden zijn leeftijd en geslacht.

Als tweede wordt er een verschil analyse uitgevoerd doormiddel van de one sample T-toets. De t-toets wordt gebruikt om twee groepen (onafhankelijke steekproeven) met elkaar te vergelijken (Baarda et al., 2014). Om de steekproeven met elkaar te vergelijken worden de normgegevens van de AQ, SQ, BIP en MPT gebruikt. Bij de normgegevens wordt het gemiddelde gebruikt als variabele tegenover het gemiddelde van de schaalscores van de vragenlijst.

Als laatst worden er nog betrouwbaarheidsanalyses uitgevoerd om de betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten te bewaken. Bij het betrouwbaarheidsonderzoek wordt de interne consistentie gemeten door de Chronbach's alpha, dit is een betrouwbaarheidscoëfficiënt. Dit getal geeft aan hoe betrouwbaar de vragen een schaal meten (Verhoeven, 2014).

Hoofdstuk 4 - Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek beschreven. Eerst wordt kort uitgelegd hoe het onderzoek is uitgevoerd en welke kenmerken de steekproef bezit. Vervolgens wordt er wat gezegd over de betrouwbaarheid van de gebruikte instrumenten en ten slotte worden de resultaten van de data-analyse besproken.

4.1 Uitvoering

Voor de verzameling van de onderzoeksgegevens zijn er verschillende stappen ondernomen. Als eerst is er in de literatuur gezocht welke kenmerken van autisme als positief gezien kunnen worden. Vervolgens is er bij bureau psychodiagnostiek op het Saxion Hogeschool in Deventer en op het internet gezocht naar genormeerde persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten die de positieve kenmerken van autisme in kaart kunnen brengen. Er is gezocht naar genormeerde persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten zodat de onderzoeksgegevens vergeleken konden worden met de algemene normgroep. Hierna is een vragenlijst opgesteld met daarin schalen uit de verschillende persoonlijkheidsvragenlijsten/zelfrapportagelijsten. Deze vragenlijst is vervolgens afgenomen bij personen met een diagnose in het autismespectrum die goede cognitieve vaardigheden hebben om te functioneren. De gegevens van deze vragenlijst zijn verwerkt in SPSS waarna er vervolgens analyses zijn uitgevoerd om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag.

4.2 Steekproefkenmerken

De steekproef van dit onderzoek betrof 25 personen die een diagnose in het autismespectrum hebben en goede cognitieve vaardigheden om te kunnen functioneren. Negentien personen daarvan zijn van ITvitae en de andere 6 personen zijn uit het netwerk van de onderzoeker verworven. De man-vrouw verdeling in het onderzoek is niet gelijk, echter sluit dit aan bij het gegeven dat autisme vaker voorkomt bij mannen dan bij vrouwen (NJI, 2018). De demografische gegevens van de onderzoekspopulatie worden gepresenteerd in tabel 2.

Tabel 2

Demografische gegevens onderzoekspopulatie

N	Geslacht		Leeftijd (in jaren)	
	Mannen	Vrouwen	M	SD.
Onderzoekspopulatie 25	22 (88%)	3 (12%)	31,56	7,15

4.3 Onderzoeksinstrument

De AQ en de SQ zijn geconstrueerd om kenmerken bij personen met hoog functionerend autisme te meten, waardoor hiervoor geen betrouwbaarheidsonderzoek is uitgevoerd op de onderzoeksgegevens. Omdat de MPT en de BIP niet geconstrueerd zijn om persoonskenmerken bij personen met hoog functionerend autisme te meten is er besloten om een betrouwbaarheidsonderzoek te doen met de onderzoeksgegevens. Uit deze analyse is gebleken dat de Cronbach's alpha voor elke schaal hoger dan ,80 is, dit wijst erop dat de interne homogeniteit van de schalen zeer goed is. De gevonden Cronbach's alpha voor de verschillende schalen wijkt nauwelijks af van de Chronbach's alpha van de metingen zoals ze in de handleiding beschreven staan. De Cronbach's alpha, zoals deze aangegeven is in de handleiding van de BIP en de MPT, en de Cronbach's alpha van de onderzoeksdoelgroep staan beschreven in tabel 3.

Tabel 3

Chronbach's alpha MPT, BIP en onderzoeksdoelgroep.

Schaal	α handleiding	α onderzoeksdoelgroep
BIP – consciëntieusheid	,88	,90
BIP – belastbaarheid	,92	,85
MPT – conformiteit	,86	,84

De vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten kent geen betrouwbaarheid waardoor er een betrouwbaarheidsonderzoek is uitgevoerd op de onderzoeksgegevens. Om een Chronbach's alpha van boven de ,70 te krijgen, zijn er items bij de schalen weggelaten. Op de schaal 'analytisch' na hebben de schalen een Chronbach's alpha van boven de ,70, dit is volgens de COTAN ruim voldoende (COTAN, 2010). De Chronbach's alpha van de schalen van de vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten is af te lezen in tabel 5 in paragraaf 4.4.

4.4 Resultaten onderzoeksvragen

Om de eerste onderzoeksvraag te beantwoorden is er per schaal de gemiddelde score berekend. Deze scores worden vergeleken met de gemiddelde scores van de gekozen normgroep uit de persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten. Deze scores worden gepresenteerd in tabel 4.

Tabel 4

Gemiddelde scores en standaarddeviaties (tussen haakjes) schalen onderzoeksdoelgroep en gekozen normgroep.

N = 25	Onderzoeksdoelgroep		Normgroep	
Schaal	M	SD	M	SD
SQ – Systematiseren	38,08	11,14	30,3	11,5
AQ – Aandacht voor detail	30,36	3,62	20,62	5,52
BIP – Consciëntieusheid	60,60	11,68	56,91	10,45
BIP – Belastbaarheid	39,16	11,52	58,03	11,30
MPT – Conformiteit	33,76	6,81	28,75	6,01

Opmerking. Gegevens van de normgroep voor de SQ is overgenomen uit Baron-Cohen et al., Systemizing Quotient, 2003, p. 366. Gegevens van de normgroep voor de AQ is overgenomen uit Hoekstra et al., Autism-Spectrum Quotient, 2008, p. 1555-1556. Gegevens van de normgroepen voor de BIP zijn overgenomen uit Landerer en Molster, handleiding BIP, 2008, p. 58. Gegevens van de normgroep van de MPT is overgenomen uit Bleichrodt en van den Berg, handleiding multiculturele persoonlijkheidstest, 2003, p. 34.

1. Op welke kenmerken scoren hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis hoger dan de algemene normgroep?

Systematiseren

Gemiddeld genomen scoort de onderzoeksdoelgroep hoger op de schaal 'systematiseren' (gemiddelde score 38,08, spreiding 11,4) dan de normgroep 'gecombineerde groep mannen' van de SQ (gemiddelde score 30,3, spreiding 11,5). Dit verschil is significant; $t = 13,469$; $df = 24$; $p < ,002$ bij eenzijdige toetsing.

Aandacht voor detail

Gemiddeld genomen scoort de onderzoeksdoelgroep hoger op de schaal 'Aandacht voor detail' (gemiddelde score 30,36, spreiding 3,62) dan de normgroep 'mannen zonder ASS' van de AQ (gemiddelde score 20,62, spreiding 5,52). Dit verschil is significant; $t = 13,469$; $df = 24$; $p < ,001$ bij eenzijdige toetsing.

Consciëntieusheid

Gemiddeld genomen scoort de onderzoeksdoelgroep hoger op de schaal ‘consciëntieusheid’ (gemiddelde score 60,60, spreiding 11,68) dan de normgroep ‘Nederlandse bevolking werkende mannen, hbo+’ van de BIP (gemiddelde score 56,911, spreiding 10,45). Dit verschil is echter niet significant, $t = 1,580$; $df = 24$; $p = ,127$ bij eenzijdige toetsing.

Belastbaarheid

Gemiddeld genomen scoort de onderzoeksdoelgroep lager op de schaal ‘belastbaarheid’ (gemiddelde score 39,16, spreiding 11,52) dan de normgroep ‘Nederlandse bevolking werkende mannen, hbo+’ van de BIP (gemiddelde score 58,03, spreiding 11,30). Dit verschil is significant, $t = -8,192$; $df = 24$; $p < ,001$ bij eenzijdige toetsing

Conformiteit

Gemiddeld genomen scoort de onderzoeksdoelgroep hoger op de schaal ‘conformiteit’ (gemiddelde score 33,76, spreiding 6,81) dan de normgroep ‘algemene normgroep’ van de MPT (gemiddelde score 28,75 spreiding 6,01). Dit verschil is significant, $t = 3,676$; $df = 24$; $p < ,001$ bij eenzijdige toetsing.

2. Op welke kenmerken van de vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten scoren hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis gemiddeld hoog?

Om antwoord te kunnen geven op de tweede onderzoeksvraag is er per schaal het gemiddelde berekend van het aantal behaalde punten. Om tot een score te komen is het gemiddelde van het aantal behaalde punten gedeeld door het aantal items. Er is gekozen voor 4 als cut-off point, omdat deze score een hoge score is en boven het gemiddelde en bovengemiddelde komt. Een hoge score kan gezien worden als een kwaliteit. De analyses worden weergegeven in tabel 5.

Tabel 5

Vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten

Kenmerk	Items	A	M	Score	Kwaliteit
Leergierigheid	6	,74	24,46	4,08	Ja
Eerlijkheid	3	,70	11,16	3,72	Nee
Analytisch	4	,61	16,04	4,10	Ja
Creativiteit	5	,81	19,40	3,88	Nee
Geheugen	5	,84	17,44	3,49	Nee

Zoals af te lezen in tabel 5 wordt er op de schaal ‘leergierigheid’ en ‘analytisch’ gemiddeld hoog gescoord.

Hoofdstuk 5 – Conclusie, discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek verwoord naar conclusies. Hierbij zijn de resultaten geïnterpreteerd en gekoppeld aan relevante literatuur. In de discussie wordt de kwaliteit van de onderzoeksresultaten besproken waarna wordt afgesloten met aanbevelingen naar de opdrachtgever.

5.1 Conclusie

Deze paragraaf begint met een korte terugblik naar het doel van het onderzoek. Het doel van dit onderzoek is om de opdrachtgever van aanbevelingen te voorzien welke positieve kenmerken er te vinden zijn bij hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis. De opdrachtgever kan de uitkomsten van het onderzoek gebruiken om zijn 'scorekaart' aan te vullen en hierdoor de kandidaten van het Bèta Talent Forward project beter te begeleiden naar een duurzame werkplek.

Hierbij luidt de onderzoeksvraag als volgt: *"Welke positieve kenmerken van hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis kunnen door middel van een samengestelde testbatterij in kaart worden gebracht?"*. De onderzoeksvraag wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

Welke positieve kenmerken van hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis worden gevonden in de literatuur?

In het klinische beeld van autisme wordt veel geschreven over de problemen die zich voordoen in de communicatie, sociale interactie en verbeelding. De sterke kanten van mensen met autisme komen niet of nauwelijks aan bod. De populaire theorieën die autisme op gedragsniveau proberen te verklaren hebben over het algemeen weinig oog voor de sterke kanten die mensen met autisme bezitten. Dit maakte het moeilijk om positieve kenmerken van autisme te onderbouwen met wetenschappelijke literatuur, dit benadrukt wederom wel de relevantie van het onderzoek.

Echter zijn er wel wetenschappers die onderzoek hebben gedaan naar de talenten bij personen met hoog functionerend autisme, zoals klinisch psycholoog Simon Baron-Cohen. Baron-Cohen is de meest gebruikte bron in dit onderzoek, omdat hij bij zijn onderzoeken de nadruk legt op de sterke kanten van mensen met hoog functionerend autisme. Daarnaast is klinisch psycholoog Annelies Spek, hoofd van het Autisme Expertisecentrum, een veel gebruikte bron in dit onderzoek. Haar streven is een inclusie maatschappij, waarin iedereen tot zijn of haar recht komt (Autisme Expertise, z.j.). Haar visie sluit goed aan bij het onderzoek, dat is gericht op het stimuleren van kwaliteiten in plaats van beperkingen.

De volgende kenmerken zijn gevonden in de literatuur: detailgerichtheid, systematiseren, analyseren, eerlijkheid, creativiteit, leergierigheid, geheugen, doorzettingsvermogen en conformiteit. Voor de theoretische onderbouwing van deze kenmerken wordt verwezen naar hoofdstuk 2.

Welke testen kunnen gebruikt worden om de positieve kenmerken van hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis in kaart te brengen?

Om de kenmerken in kaart te brengen van hoog functionerende personen met een autismespectrumstoornis zijn de volgende persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten gebruikt: de Autism-Spectrum Quotient (AQ), de Systemizing-Quotient (SQ), Werk gerelateerde persoonlijkheidsvragenlijst (BIP), Multiculturele Persoonlijkheidstest (MPT) en de vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten van Annelies Spek (2017). De AQ en de SQ zijn geconstrueerd om kenmerken bij personen met hoog functionerend autisme te meten, de schalen hiervoor zijn betrouwbaar gesteld. De BIP en MPT zijn niet geconstrueerd om kenmerken bij personen met hoog

functionerend autisme te meten, hiervoor is een betrouwbaarheidsonderzoek uitgevoerd op de onderzoeksgegevens. De Chronbach's alpha voor de schalen bleek zeer goed te zijn, wat wijst op een goede interne homogeniteit. De resultaten van de vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten van Annelies Spek (2017) worden niet meegenomen in de beantwoording van de centrale onderzoeksvraag. De vragenlijst beschikt niet over normgegevens, waardoor de kenmerken niet vergeleken kunnen worden met een algemene normgroep. Echter worden de bevindingen wel meegenomen voor aanbeveling voor een vervolgonderzoek.

Op welke kenmerken scoren hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis hoger dan de algemene normgroep?

Bij het beantwoorden van de derde deelvraag is het gemiddelde van de onderzoeksdoelgroep vergeleken met het gemiddelde van de gekozen normgroepen van de verschillende persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten. Er kan gesteld worden dat de onderzoeksdoelgroep, vergeleken met de gekozen normgroepen, significant hoger scoort op de volgende schalen: systematiseren, aandacht voor detail en conformiteit. Bij de schaal consciëntieusheid zijn geen significante verschillen gevonden. De onderzoeksdoelgroep scoort significant lager op de schaal belastbaarheid. Er wordt nu per schaal een conclusie gegeven met daarbij interpretatie van de onderzoeksgegevens.

Systematiseren

Verwacht werd dat de onderzoeksdoelgroep hoger zou scoren op de schaal 'systematiseren' van de SQ, dan de normgroep 'gecombineerde groep mannen'. Deze verwachting bleek juist te zijn, de onderzoeksdoelgroep scoort significant hoger en hiermee wordt de hypothese aangenomen. Daarnaast sluiten de onderzoeksresultaten aan bij het onderzoek van Baron-Cohen (2003) waarin personen met hoog functionerend autisme hoger scoorden op de SQ dan de algemene normgroep zonder autisme. Doordat de resultaten overeen lijken te komen, kan het erop wijzen dat de gevonden resultaten in het onderzoek enigszins betrouwbaar zijn.

Een hoge score op de SQ zou betekenen dat personen met hoog functionerend autisme beter in staat zijn tot systematiseren dan personen zonder autisme. Dit zou kunnen verklaren waarom personen met hoog functionerend autisme uitblinken in domeinen die zeer systematisch zijn (Baron-Cohen, Aswhin, Aswhin, Tavasoli & Chakrabarti, 2009). Zo zijn veel mensen met autisme werkzaam in de ICT. Het is niet voor niets dat grote bedrijven zoals Microsoft programma's opzetten om mensen met autisme te scouten voor functies op het hoofdkantoor (Volkskrant, 2015). De meeste individuen met autisme zijn uit nature aangetrokken tot voorspellende dingen zoals computers. In tegenstelling tot mensen, volgen computers strikte regels en vaste systemen, alle variabelen zijn goed gedefinieerd en in principe controleerbaar. Andere personen met autisme zijn niet direct aangetrokken tot computers maar wel tot andere vergelijkbare dichte systemen, zoals vogelmigratie en treinen spotten (Baron-Cohen & Wheelwright, 1999).

Aangezien de onderzoeksdoelgroep is vergeleken met een gecombineerde groep mannen kan worden aangesloten bij de theorie van Baron-Cohen (2008). In zijn theorie stelt hij dat het brein van de autistische mens extreem mannelijk zou zijn. Aangezien de onderzoeksdoelgroep hoger scoort zou het systematiseren bij hen hyper-ontwikkeld zijn en het empathische vermogen onderontwikkeld. Het vermogen tot systematiseren is dus uitstekend, maar adequaat reageren op de gevoelens en gedachten van een ander beperkt.

Aandacht voor detail

Verwacht werd dat de onderzoeksdoelgroep hoger zou scoren op de schaal 'aandacht voor detail' van de AQ, dan de normgroep 'mannen zonder ASS'. Deze verwachting bleek juist te zijn, de onderzoeksdoelgroep scoort significant hoger en hiermee wordt de hypothese aangenomen. Deze uitkomst sluit ook aan bij het onderzoek van Baron-Cohen (2001) en Hoekstra et al. (2008) waarin personen met hoog functionerend autisme hoger scoorden op de AQ dan de algemene normgroepen zonder autisme. Doordat de resultaten overeen lijken te komen, kan het erop wijzen dat de gevonden resultaten van het onderzoek enigszins betrouwbaar zijn.

De onderzoeksdoelgroep scoorde dermate hoog dat zij zelfs buiten de standaarddeviaties vallen van de normgegevens van de AQ. Een hoge score op de AQ zou kunnen betekenen dat personen met hoog functionerend autisme een uitzonderlijk goede aandacht hebben voor details. Een verklaring voor deze hoge uitkomst zou gezocht kunnen worden in de detailgerichte verwerkingsbias, deze zou voortkomen uit een zwakke coherentie. Een zwakke coherentie wordt gekenmerkt door loskoppeling in plaats van samenhang. Door deze loskoppeling zouden mensen met autisme in hun waarneming en denken sterkt gericht zijn op details. Happé en Vital (2009) zien deze detailgerichte verwerkingsbias als de meest veelbelovende eigenschap, of 'startmotor' voor talentontwikkeling. Een detailgerichte verwerkingsbias is een voorwaarde om goed te kunnen systematiseren, verschillende kenmerken hangen dus met elkaar samen. Doordat er vanuit een ander perspectief dan gewoonlijk wordt gekeken naar informatie, kan dit in bepaalde werk gerelateerde taken een sterk voordeel zijn (Spek, 2017). Op de werkvloer is er ook een steeds grote vraag naar diversiteit om optimaal te kunnen aansluiten bij klanten (Smith, 2015).

Consciëntieusheid

Verwacht werd dat de onderzoeksdoelgroep hoger zou scoren op de schaal 'consciëntieusheid' van de BIP, dan de normgroep 'Nederlandse bevolking werkende mannen, hbo+'. De onderzoeksdoelgroep scoort wel hoger, maar dit verschil is echter niet significant waardoor de hypothese wordt verworpen. Dat het verschil niet significant is heeft mogelijk te maken met dat de steekproef relatief klein was.

Belastbaarheid

Verwacht werd dat de onderzoeksdoelgroep hoger zou scoren op de schaal 'belastbaarheid' van de BIP, dan de normgroep 'Nederlandse bevolking werkende mannen, hbo+'. Echter scoorde de onderzoeksdoelgroep significant lager op deze schaal dan de normgroep. De resultaten gaven niet weer wat werd verwacht op basis van de literatuur. De reden voor de onverwachte resultaten kan zijn dat de verkeerde schaal is gebruikt om doorzettingsvermogen te meten.

Genormeerd met de algemene normtabel, scoort de onderzoeksdoelgroep 'beneden gemiddeld' en de normgroep 'gemiddeld'. Dit zou kunnen betekenen dat de onderzoeksdoelgroep een lager (mentaal/fysiek) weerstandsvermogen heeft en minder bereid is om buitengewone belasting met zich mee te brengen dan de algemene normgroep (Landerer & Molster, 2008). Dit zou verklaard kunnen worden uit het gegeven dat personen met autisme sneller overprikkeld kunnen raken. Zij hebben moeite om alle informatie die op hun afkomt te filteren, waardoor er soms teveel prikkels binnenkomen (Perrone, 2017). Overprikkeling kan het vermogen tot adequaat sociaal reageren en het uitvoeren van executieve functies zoals nadenken en begrijpen beïnvloeden. Hierdoor kunnen personen met autisme bij voortdurende overprikkeling sneller overbelast raken (Bogaard, 2018).

Conformiteit

Verwacht werd dat de onderzoeksdoelgroep hoger zou scoren op de schaal 'conformiteit' van de MPT, dan de 'algemene normgroep'. De verwachting bleek juist te zijn, de onderzoeksdoelgroep scoort significant hoger dan de normgroep en hiermee wordt de hypothese aangenomen.

Genormeerd met de algemene normgroep, scoort de onderzoeksdoelgroep 'redelijk hoog' en de normgroep 'gemiddeld'. Dit zou betekenen dat de onderzoeksdoelgroep meer zou doen wat sociaal gezien juist is, nauwgezet regels en bepalingen opvolgt, formeler is en minder snel afwijkt van vooraf gemaakte plannen (Bleichrodt & van den Berg, 2003). In een werkomgeving zijn dit eigenschappen wat een werknemer heel betrouwbaar maakt. Mensen met autisme zouden loyaal zijn aan hun organisatie en minder snel stoppen bij hun werkgever, wat zeer gunstig is voor een werkgever (Mudrack, 2004).

Op welke kenmerken van de vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten scoren hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis gemiddeld hoog?

Bij het beantwoorden van de vierde deelvraag is de vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten gebruikt. Per schaal is de gemiddelde score berekend. Wanneer deze score boven de vier komt, kan het gezien worden als kwaliteit. De volgende schalen kunnen gezien worden als kwaliteit: leergierigheid en analytisch. De andere drie schalen vallen daar net onder: goed geheugen, eerlijkheid en creativiteit.

Leergierigheid

De betrouwbaarheid van deze schaal wordt als goed bevonden. De onderzoeksdoelgroep is sterk in het verzamelen en archiveren van informatie, hierdoor zijn zij vaak een vraagbak voor anderen (Spek, 2017). Asperger (1944) beschreef dat individuen met autisme in staat zijn om een verbazingwekkende hoeveelheid kennis te verwerven in hun speciale interesse, vaak door zelfstudie. Door deze eigenschap zou iemand zich in het werkveld specialist kunnen maken op een bepaald gebied.

Analytisch

De betrouwbaarheid van deze schaal wordt als voldoende bevonden. De onderzoeksdoelgroep is doorgaans sterk in logisch/gestructureerd denken en verbanden leggen. Ze zijn goed in het analyseren van informatie en zoeken naar achterliggende redenen en oorzaken (Spek, 2017). Al eerder in dit hoofdstuk werd gesproken over systematiseren, om goed te kunnen systematiseren is het vermogen tot analyseren vereist. De vraag naar mensen die sterk zijn in het ontdekken van patronen wordt steeds groter in onze samenleving, voornamelijk in de technische sector (Spek, 2017).

Conclusie hoofdvraag

De hoofdvraag is beantwoord aan de hand van bovenstaande deelvragen. De hoofdvraag luidt: *"Welke positieve kenmerken van hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis kunnen door middel van een samengestelde testbatterij in kaart worden gebracht?"*. De volgende kenmerken worden naar de opdrachtgever aanbevolen ter aanvulling op zijn 'scorekaart': systematiseren, aandacht voor detail en conformiteit. Op deze kenmerken scoorde de onderzoeksdoelgroep in vergelijking met de algemene normgroep significant hoger. Dat op de andere kenmerken geen significante verschillen werd gevonden, wil niet zeggen dat er geen verschillen zijn. Dit onderzoek kan dat alleen niet aantonen, daarom wordt een vervolgonderzoek aanbevolen.

5.2 Discussie

De beperkingen van het onderzoek worden beschreven en hierbij wordt de validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid in kaart gebracht.

Betrouwbaarheid en validiteit

Een beperking van het onderzoek is dat de gebruikte onderzoeksinstrumenten niet COTAN-beoordeeld zijn. Het gebruik van COTAN-beoordeelde instrumenten zou echter wel gewenst zijn in een onderzoek als deze. Wanneer een test COTAN-beoordeeld is, weet men zeker dat de kwaliteit van de instrumenten objectief gewaarborgd is (COTAN, 2010). Het niet hebben van een COTAN-beoordeling wil niet zeggen dat de onderzoeksinstrumenten onbruikbaar zijn. Zo hebben de ontwikkelaars van de gebruikte onderzoeksinstrumenten wel onderzoek gedaan naar de validiteit en betrouwbaarheid. Bij de gebruikte constructen uit de verschillende onderzoeksinstrumenten is specifiek gekeken naar de betrouwbaarheid en validiteit, deze kwamen bij de verschillende onderzoeksinstrumenten er goed uit waardoor de instrumenten wel zijn ingezet in het onderzoek. Aangezien de BIP, MPT en de vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten niet geconstrueerd zijn om persoonskenmerken bij personen met hoog functionerend autisme te meten is er een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. De interne homogeniteit van de schalen bleek goed te zijn wat wijst op een goede betrouwbaarheid van de gemeten constructen. Het gevaar is de constructvaliditeit van de BIP, MPT en vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten, hiernaar is geen onderzoek gedaan. Het kan zijn dat de schalen hierdoor anders geïnterpreteerd dienen te worden.

Een andere beperking wat invloed heeft op de validiteit van het onderzoek is dat de positieve kenmerken die gevonden zijn in de literatuur moeilijk te vertalen zijn naar schalen van bestaande testen. Daarnaast zijn de meeste persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten niet geconstrueerd om kenmerken van personen met autisme te meten. Hierdoor zijn de meetinstrumenten die gebruikt zijn in dit onderzoek om de resultaten te verkrijgen niet geheel geschikt om verschillen tussen twee groepen duidelijk te weergeven. Aanbevolen wordt om in vervolgonderzoek schalen te zoeken of ontwikkelen die de gevonden kenmerken specifiek kunnen meten. Zo is de schaal 'belastbaarheid' in dit onderzoek verkeerd gebruikt om het kenmerk doorzettingsvermogen te meten. De resultaten gaven namelijk niet weer wat verwacht werd op basis van de literatuur. De constructvaliditeit van deze schaal was niet goed, er is niet gemeten wat gemeten had moeten worden op basis van de literatuur. Ondanks dat er niet gemeten is wat er gemeten had moeten worden, is er wel wat te zeggen over de resultaten. De onderzoeksdoelgroep is minder (mentaal/fysiek) belastbaar bevonden in vergelijking met de algemene normgroep. Met dit gegeven zou op de werkvloer rekening gehouden kunnen worden, door bijvoorbeeld voor meer rust en structuur te zorgen.

Een andere beperking wat invloed heeft op de betrouwbaarheid van het onderzoek is het reflectieve vermogen waarover een persoon met autisme beschikt beperkt kan zijn (Jackson, Skirrow & Hare, 2012). Door een beperkt zelfinzicht kan iemand zich overschatten of onderschatten in zijn antwoorden. Dit kan invloed hebben op de betrouwbaarheid van de resultaten, waardoor hiermee voorzichtig moet worden omgegaan. In vervolgonderzoek wordt daarom aanbevolen om gebruik te maken van andere informatiebronnen om de betrouwbaarheid te verhogen. Zoals objectieve informatie of informatie over het externe zelfbeeld. Een andere beperking wat invloed heeft op de betrouwbaarheid van het onderzoek is het gebruik van verschillende antwoordschalen. Aangezien er constructen werden gebruikt uit verschillende persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten, waren er hierdoor ook verschillende antwoordschalen. Sommige respondenten gaven aan dat dit soms voor een beetje verwarring zorgde. De verschillende antwoordschalen maakt de kans op toevallige fouten groter. Voor

een hogere betrouwbaarheid van de resultaten van de vragenlijst zouden gelijke antwoordschalen gebruikt moeten worden, op deze manier worden fouten bij het invullen vermeden.

Tot slot was de steekproef relatief klein, de grootte betrof 25 personen. Om de one sample T-toets te gebruiken is een steekproef van minimaal 30 personen wenselijk (Baarda et al., 2014). Toch is de one sample T-toets gebruikt omdat de variabelen vallen onder het interval/ratio meetniveau. Bij de interpretatie van de scores is er rekening gehouden met de kleine steekproef. De marge voor toevalligheden is hiermee groter, waardoor de onderzoeksresultaten minder betrouwbaar kunnen zijn (Verhoeven, 2014). Hierdoor zullen verschillen die er mogelijk wel zijn, niet altijd gevonden worden. Op de schaal 'consciëntieusheid' werd bijvoorbeeld geen significant verschil gevonden, dit zou verklaard kunnen worden door de kleine steekproef. Dat er geen significant verschil is gevonden wil niet zeggen dat er geen verschil is, alleen werd dit niet aangetoond in het onderzoek. Wanneer deze schaal opnieuw gebruikt zou worden bij een grotere steekproef, zouden de resultaten kunnen verschillen met de huidige resultaten. Opmerkelijk is dat de zekerheidsmarge op de andere schalen zo hoog is dat de resultaten bijna niet op toeval berusten. Op de schalen 'aandacht voor detail' en 'belastbaarheid' werd zelfs een zekerheidsmarge van 100% gevonden. Met de hoge zekerheidsmarge wordt de kleine steekproefomvang gecompenseerd. Hierdoor worden de resultaten betrouwbaarder bevonden. De opmerkelijke verschillen werden van tevoren niet verwacht door de kleine steekproef. Een reden voor deze hoge resultaten zou verklaard kunnen worden uit de samenstelling van de steekproef, 19 van de 25 respondenten waren namelijk afkomstig van ITvitae. Bij ITvitae wordt ingezet op de kwaliteiten van de studenten en werknemers en rekeningen gehouden met hun beperkingen. Op deze manier kunnen ze doen waar ze goed in zijn, omgeven ze zich met mensen die hun beter begrijpen en groeien ze in hun zelfvertrouwen. De verwachting is dat deze factoren invloed zouden kunnen hebben op de onderzoeksresultaten. Als het onderzoek zou worden uitgevoerd bij een andere groep personen met hoog functionerend autisme zouden de resultaten misschien kunnen verschillen van de huidige resultaten. De steekproef is daarom mogelijk geen goede afspiegeling van de gehele populatie om de resultaten te kunnen operationaliseren.

Bruikbaarheid

De resultaten van het onderzoek laten echte verschillen zien tussen personen met hoog functionerend autisme en de algemene normgroepen zonder autisme. Echter zijn er bepaalde punten die de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek in twijfel laten trekken, hierdoor dienen de resultaten met voorzichtigheid worden aangenomen. Daarnaast moeten de resultaten van het onderzoek meer gezien worden als basis voor nader onderzoek.

5.3 Aanbevelingen

De opdrachtgever wil een 'scorekaart' ontwikkelen waarin de positieve kenmerken van hoog functionerende personen met autisme overzichtelijk in kaart zijn gebracht. Daarnaast wil hij inzicht krijgen in de bepalende factoren die ervoor kunnen zorgen dat de arbeidsparticipatie wel of niet slaagt. Hierbij moet gedacht worden aan de bevorderende en belemmerende factoren voor duurzame arbeidsparticipatie. Dit onderzoek is gericht op de positieve kenmerken die te vinden zijn bij hoog functionerende (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis. De volgende positieve kenmerken zouden gebruikt kunnen worden om de 'scorekaart' van de opdrachtgever aan te vullen: detailgerichtheid, systematiseren en conformiteit. Hierbij moet gezegd worden dat de kenmerken wel met voorzichtigheid aangenomen dienen te worden aangezien er bepaalde beperking waren in het onderzoek die van invloed waren op de kwaliteit van de resultaten. Naast positieve kenmerken is uit het onderzoek nog een ander kenmerk naar voren gekomen, namelijk belastbaarheid. Mensen met

autisme zouden mentaal en fysiek minder belastbaar zijn. Aanbevolen wordt om dit kenmerk in vervolgonderzoek mee te nemen en nader te bestuderen.

Om de kwaliteit van de huidige onderzoeksresultaten te verbeteren worden er verschillende aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek. Als eerst wordt aangeraden om gebruik te maken van COTAN-beoordeelde instrumenten, op deze manier weet men zeker dat de kwaliteit van de instrumenten objectief gewaarborgd is (COTAN, 2010). Daarnaast wordt aangeraden om persoonlijkheidsvragenlijsten/zelfrapportagelijsten te gebruiken die geconstrueerd zijn om de persoonskenmerken/kwaliteiten van personen met hoog functionerend autisme te meten. Hiermee zal de validiteit van het onderzoek verhoogd worden. Doordat het zelfinzicht van personen met hoog functionerend autisme beperkt kan zijn, wordt aangeraden om meerdere diagnostische informatiebronnen te gebruiken. Gedacht moet worden aan objectieve informatie en informatie over het externe zelfbeeld. Dit kan verkregen worden door het inzetten van bijvoorbeeld een observatie instrument of een informantenvragenlijst. Door het inzetten van meerdere diagnostische informatiebronnen wordt de betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten verhoogd. Waar de betrouwbaarheid nog meer verhoogd mee kan worden is het gebruiken van dezelfde antwoordschalen in een vragenlijst, hiermee voorkom je de kans op toevallige fouten. Tot slot zou er in het vervolgonderzoek gebruik moeten worden gemaakt van een grotere steekproef om de onderzoeksresultaten te operationaliseren naar de populatie. Hierbij wordt geadviseerd om voor een goede afspiegeling meerdere organisaties te benaderen, zodat het grote deel van een steekproef niet afkomstig is van één organisatie.

Naast aanbevelingen voor het verbeteren van de kwaliteit van de huidige onderzoeksresultaten wordt aanbevolen om een nieuw onderzoeksinstrument te ontwikkelen. Een instrument dat geconstrueerd is om de positieve kenmerken van personen met hoog functionerend autisme in kaart te brengen. Het probleem is namelijk dat de bestaande persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten deze kenmerken niet goed in kaart kunnen brengen omdat de constructen niet specifiek genoeg zijn voor autisme. Daarom wordt aanbevolen om de constructen heel specifiek te maken voor de onderzoeksdoelgroep. Door bijvoorbeeld in plaats van op doorzettingsvermogen, te richten op ‘hyperfocus’. Mensen met autisme zouden zich namelijk lang en goed kunnen concentreren doordat zij op een gefixeerde manier met dingen bezig kunnen zijn (Spek, 2017). Het onderzoeksinstrument zou ook ingezet kunnen worden in de klinische praktijk. Het benadrukken van de sterke kanten levert op dat iemand meer energie kan krijgen, minder stress, meer positieve emoties en een verhoogd zelfvertrouwen (Wood et al., 2011). Daarnaast kan het inzetten van positieve eigenschappen het welbevinden verbeteren (Park et al., 2001). De levenskwaliteit van mensen met autisme zou hiermee verbeterd kunnen worden. Daarnaast zou het instrument mensen aanzetten tot ‘anders’ leren denken over autisme, doordat het niet gericht is op de beperkingen.

Bij het ontwikkelen van een nieuw onderzoeksinstrument kan de vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten van Annelies Spek (2017) goed gebruikt worden als basis. Van de vijf geteste kenmerken, kwamen er twee naar voren als kwaliteit: analyseren en leergierigheid. Dat wil niet zeggen dat de andere drie kenmerken niet gezien kunnen worden als kwaliteit, het is alleen niet aangetoond in dit onderzoek. De onderzoeksresultaten van deze kenmerken zijn niet meegenomen in het beantwoorden van de onderzoeksvraag omdat de vragenlijst niet beschikt over psychometrische eigenschappen. Aanbevolen wordt om per construct meer items toe te voegen, hiermee wordt interne betrouwbaarheid van de schalen verhoogd. Voldoende items zijn belangrijk, omdat na het uitvoeren van analyses zo 30% van de items afvalt (Ellis, 2013).

Een toegepast psycholoog zou een waardevolle rol kunnen aannemen bij het ontwikkelen van een nieuw onderzoeksinstrument om de positieve kenmerken van personen met hoog functionerend autisme in kaart te brengen. De vaardigheden die zijn opgedaan tijdens het vak Toegepast Onderzoek kunnen ingezet worden bij het ontwikkelen van een nieuw onderzoeksinstrument. Een toegepast psycholoog kan helpen bij het inrichten en uitvoeren van het onderzoek, verwerken van gegevens, interpreteren van resultaten, rapporteren van de onderzoeksgegevens en het geven van adviezen. Daarnaast kan een toegepast psycholoog zijn kritische houding tegenover theorieën en handelwijzen inzetten om tot vernieuwing te komen. Hiermee kan de toegepast psycholoog een rol spelen in het aanzetten tot ‘anders’ leren denken over autisme.

Bronnenlijst

- American Psychiatric Association. (2014). *Handboek voor de classificatie van psychische stoornissen, DMS-5*. Amsterdam: Boom.
- Armstrong, T. (2010). *Neurodiversity: Discovering the extraordinary gifts of autism, ADHD, dyslexia, and other brain differences*. Cambridge: Da Capo Lifelong Books.
- Asperger, H. (1944). Die ‘‘Autistischen Psychopathen’’ im Kindesalter. *Archiv Für Psychiatrie Und Nervenkrankheiten*, 117, 73-136.
- Autisme Expertise. (z.j.). Home. Geraadpleegd op 10 oktober 2018, van <https://www.autismeexpertise.nl/>
- Baarda, B., van Dijkum, C. & de Goede, M. (2014). *Basisboek Statistiek met SPSS*. Groningen/Houten: Noordhoff.
- Baron-Cohen, S., Richler, J., Bisarya, D., Gurunathan, N., & Wheelwright, S. (2003). The systemizing quotient: an investigation of adults with Asperger Syndrome or high-functioning autism, and normal sex differences. *Series B, Biological Sciences*, 74, 358-361.
- Baron-Cohen, S., & Wheelwright, S. (2004). The Empathy Quotient: An Investigation of Adults with Asperger Syndrome or High Functioning Autism, and Normal Sex Differences. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 34(2), 163-175.
- Baron-Cohen, S. (2006). The hyper-systemizing, assortative mating theory of autism. *Prog. Neuropsychopharmacol. Biol. Psychiatry*, 30, 865–872.
- Baron-Cohen, S. (2008). Autism, hypersystemizing, and truth. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 61, 64–75.
- Baron-Cohen, S., Ashwin, E., Ashwin, C., Tavassoli, T., & Chakrabarti, B. (2009). Talent in autism: hyper-systemizing, hyper-attention to detail and sensory hypersensitivity. *Phil. Trans. R. Soc. B*, 364, 1377-1383.
- Baron-Cohen, S., Wheelwright, S., Skinner, R., & Martin, C. E. (2001). The Autism Spectrum Quotient (AQ): Evidence from Asperger syndrome/high functioning autism, males and females, scientists and mathematicians. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 31, 5–17.
- Baron-Cohen, S., Richler, J., Bisarya, D., Gurunathan, N., & Wheelwright, S. (2003). The systemizing quotient: an investigation of adults with Asperger Syndrome or high-functioning autism, and normal sex differences. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological Sciences*, 74, 358-361.
- Best, C., Aroa, S., Porter, F. & Doherty, M. (2015). The relationship between subthreshold autistic traits, ambiguous figure perception and divergent thinking. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 45, 4064-4073.
- Bèta Talent. (2018). Bèta Talent Forward. Geraadpleegd op 4 april 2018, van www.betatalent.nu
- Bettelheim, B. (1967). *The empty fortress: infantile autism and the birth of the self*. New York: The free Press.
- Bleichrodt, N. & van den Berg, R.H. (2003). *Handleiding multiculturele persoonlijkheidstest*. Amsterdam: NOA.
- Bogdashina, O. (2006). *Sensory perceptual issues in autism and Asperger syndrome*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Boogard, M. (2018). Overprikkeling. Geraadpleegd op 19 september 2018 van <https://autismecoaching.nu/overprikkeling/>
- Boyd, B. (2003). *Parenting a Child With Asperger Syndrome: 200 Tips and strategies*. London: Jessica Kingsley Publishers.

- Bowler, D.M. (1992). Theory of mind in Asperger Syndrome. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 33, 877-892.
- Bruyère, S., Erickson, W. & Van Looy, S. (2004). Comparative Study of Workplace Policy and Practices Contributing to Disability Nondiscrimination. *Rehabilitation Psychology*, 49(1), 28-38.
- Chevallier, C., Molesworth, C. & Happé, F. (2012). Diminished social motivation negatively impacts reputation management: Autism spectrum disorders as a case in point. *PLoS ONE*, 7, 1-6.
- COTAN. (2010). Hernieuwde checklist kwaliteit toetsen. Geraadpleegd op 11 september 2018, van [file:///C:/Users/laptop1/Downloads/Cotan-hernieuwde-checklist-kwaliteit-toetsen%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/laptop1/Downloads/Cotan-hernieuwde-checklist-kwaliteit-toetsen%20(1).pdf)
- COTAN. (2018). Multiculturele persoonlijkheidstest. Geraadpleegd op 18 juni 2018, van <https://www.cotandocumentatie.nl/beoordelingen/b/14526/multiculturele-persoonlijkheidstest-big-six/>
- De Gier, V. (2017). *Wij zoeken speciaal autisten voor dit werk*. Geraadpleegd op 29 maart 2018, van <https://www.ad.nl/ad-werkt/wij-zoeken-speciaal-autisten-voor-dit-werk~ae5960d2/>
- Delfos, M.F. (2002). Autisme: het socioschema als verklaringsmodel. *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme*, 2, 20-34.
- Delfos, M.F. (2017). Autisme ontrafelen, introductie over autisme met het socioschema. Amsterdam: SWP.
- Ellis, J.L. (2013). *Statistiek voor psychologie, deel 5*. Amsterdam: Boom Lemma.
- Frith, U. (1989). *Autism: Explaining the enigma*. Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- Frith U., & Frith C. (2003). Development and neurophysiology of mentalizing. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 358, 459–73.
- Fitzgerald, M. (2004). *Autism and creativity: Is there a link between autism in men and exceptional ability?* New York: Brunner-Routledge.
- Geurts, N. (2015). Wetenschap & praktijk overbruggen. Geraadpleegd op 23 mei 2018, van https://issuu.com/studiospence/docs/onderzoek_leokannerhuis_issuu.
- Geurts, H. M., Corbett, B. & Solomon, M. (2009). The paradox of cognitive flexibility in autism. *Trends in Cognitive Science*, 13, 74-82.
- GGZ nieuws. (2017). Talenten van mensen met autisme sinds kort meetbaar. Geraadpleegd op 4 september 2018, van <https://www.ggznieuws.nl/home/talenten-mensen-autisme-sinds-kort-meetbaar/>
- Gotmerr, M. (2012). *Leven met autisme*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Grietens, H., Vanderfaellie, J., Hellinckx, W., & Ruijsenaars, W. (2008). *Handboek orthopedagogische hulpverlening, deel 1. Een orthopedagogisch perspectief op kinderen en jongeren met problemen*. Leuven/Voorburg: Acco.
- Groen, Y., Fuermaier, A., den Heijer, A.E., Tucha, O. & Althaus, M. (2016). De Nederlandse Empathie Quotiënt (EQ) en Systematiseren Quotiënt (SQ). *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme*. 15, 73-77.
- Hacking, I. (1991). The making and molding of child abuse. *Critical inquiry*, 17, 253-288.
- Happé, F. (1994). An advanced test of theory of mind: Understanding of story characters' thoughts and feelings by able autistic, mentally handicapped, and normal children and adults. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 24, 129-154.
- Happé, F., & Frith, U. (2006). The Weak Coherence Account: Detail-focused Cognitive Style in Autism Spectrum Disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 36(1), 5-25.
- Happé, F. & Vital, P. (2009). What aspects of autism predispose to talent? *Philos Trans R Soc Lond B Biol Sci*, 364, 1369–1375.
- Heaton, P. (2009). Assessing musical skills in autistic children who are not savants. *Phil. Trans. R. Soc*, 364, 1443-1447.

- Hermelin, B. & O'Conner, N. (1970). *Psychological Experiments With Autistic Children*. Oxford: Pergamon Press.
- Hoekstra, R.A., Bartels, M., Cath, D.C. & Boomsma, D.I. (2008). Factor structure, reliability and criterion validity of Autism-Spectrum Quotient (AQ): a study in Dutch population and patient groups. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 38, 1555-1566.
- Hogrefe. (2018). BIP, Werkgerelateerde persoonlijkheidsvragenlijst. Geraadpleegd op 18 juni 218, van <https://www.hogrefe.nl/shop/bip-werkgerelateerde-persoonlijkheidsvragenlijst.html>
- Holwerda, H., van der Klink, J.L., Groothof, J.W., & Brouwer, S. (2012). Predictors for Work Participation in Individuals with an Autism Spectrum Disorder: A Systematic Review. *Journal of Occupational Rehabilitation*, 22(3), 333-352.
- Hoogenboom, B. & Hogendoor, S. (2015). Autisme Spectrum Stoornissen Van DSM IV naar DSM 5. Geraadpleegd op 3 april 2018, van https://www.debascul.com/media/bf9f0c17.../DSM5/DSM_5_referaat_ASS.pdf
- ITvitae. (2018). Over ons. Geraadpleegd op 22 augustus 2018, van <https://itvitae.nl/over-ons>
- Jackson, P., Skirrow, P., & Hare, D. J. (2012). Asperger through the looking glass: An exploratory study of selfunderstanding in people with asperger's syndrome. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 42(5), 697-706.
- Jones, R. S., Zahl, A., & Huws, J. C. (2001). First-hand accounts of emotional experiences in autism: A qualitative analysis. *Disability & Society*, 16, 393-401.
- Kanner, L. (1943). Autistic disturbances of affective contact. *Nervous Child*, 2, 217-250.
- Kiep, M. & Spek, A. (2015). De AQ bij Nederlandse mannen en vrouwen met en zonder ASS. *De Psycholoog*, 40-49.
- Kinnaer, M., Baumers, S., & Heylighen, A. (2015). Autism-friendly architecture from the outside in and the inside out: an explorative study based on autobiographies of autistic people. Geraadpleegd op 17 april 2018, van <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs10901-015-9451-8.pdf>
- Kirchner, J.C., Schmitz, F., & Dziobek, I. (2012). Brief report: stereotypes in autism revisited. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 42, 46-51.
- Landerer, W. & Molster, I. (2008). *Handleiding BIP, werkgerelateerde persoonlijkheidsvragenlijst*. Amsterdam: Hogrefe.
- Landsman-Dijkstra, J., Brouwer, S. & Engbers, C. (2014). Participeren met een autisme spectrum stoornis. Geraadpleegd op 5 september 2018, van https://www.rug.nl/research/portal/files/14277828/AKC_onderzoekscapier_12_Participeren_met_een_autisme_spectrum_stoornis.pdf
- Liu, M.J., Shih, W.L., & Ma, L.Y. (2011). Are children with Asperger syndrome creative in divergent thinking and feelings? A brief report. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 5, 294-298.
- Maekawa, T., Tobimatsu, S., Inada, N., Oribe, N., Onitsuka, T., Kanba, S., & Kamio, Y. (2011). Topdown and bottom-up visual information processing of non-social stimuli in high-functioning autism spectrum disorder. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 5, 201-209.
- Minshew, N.J., Goldstein, G., & Siegel, D.J. (1995). Speech and language in high-functioning autistic individuals. *Neuropsychology*, 9, 255-261.
- Mudrack, P. E. (2004). Job involvement, obsessive-compulsive personality traits, and workaholic behavioral tendencies. *Journal of Organizational Change*, 17, 490-508.
- Nederlands Jeugd Instituut.(2018). Cijfers autisme. Geraadpleegd op 5 september 2018, van <https://www.nji.nl/Autisme-Probleemschets-Cijfers>
- Nederlandse Vereniging voor Autisten. (2013). Allemaal autisme, allemaal anders. Geraadpleegd op 30 augustus 2018, van https://www.autisme.nl/media/55246/NVA_Onderzoeksrapport_2013_LR.pdf

- Nederlandse Vereniging voor Autisten. (2015). Rapportage 2015. Geraadpleegd op 5 september 2018, van <https://www.nederlandsautismeregister.nl/assets/Documenten/>
- Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie. (2009). *Richtlijn Diagnostiek en behandeling autismespectrumstoornissen bij kinderen en jeugdigen*. Utrecht: NVvP.
- Ofman, D. (2014). *Bezieling en kwaliteit in organisaties*. Utrecht: Kosmos.
- Owen, t., & Stenhammer, T. (2013). Neurodiversity: accepting autistic difference. *Learning Disability Practice*, 16, 32-37.
- Ozonoff, S., Pennington, B.F. & Rogers, S.J. (1991). Executive Function Deficits in High-Functioning Autistic Individuals: Relationship to Theory of Mind. *The journal of child psychology and psychiatry*, 32, 1081-1105.
- Ozonoff, S. & Jensen, J. (1999). Brief report: Specific executive function profiles in three neurodevelopmental disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 29, 171-177.
- Park, N., Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (2004). Strengths of character and wellbeing. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23, 603-619.
- Perrone, M. (2017). Autisme GLASShelder uitgelegd. Geraadpleegd op 19 september 2018, van https://books.google.nl/books?hl=en&lr=&id=StnRDgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA7&dq=autisme+overprikkeling&ots=xBNU_1Fenu&sig=b4m_IQy2ePiVUIQiq2-h4upF7kw#v=onepage&q=autisme%20overprikkeling&f=false
- Premack, D., & Woodruff, G. (1978). Does the chimpanzee have a theory of mind? *The behavioral and brain sciences*, 49, 515-526.
- Richman, K.A. (2017). Autism and Moral Responsibility: Executive Function, Reasons Responsiveness, and Reasons Blockage. *Neuroethics*, 11, 23-33.
- Robert, B.W. & Mroczek, D. (2008). Personality trait change in adulthood. *Psychological science*, 17, 1560-1565.
- Ropar, D., & Mitchell, P. (1999). Are individuals with autism and Asperger's syndrome susceptible to visual illusions? *J Child Psychol Psychiatry*, 40, 1283-93.
- Rumsey, J.M. (1985). Conceptual problem-solving in highly verbal, nonretarded autistic men. *J Autism Dev Disord*, 15, 23-26.
- Sacks, O.W. (1995). *An Anthropologist on Mars*. Michigan: Knopf.
- Saxion. (2018). Lectoraat Brain and Technology. Geraadpleegd op 4 april 2018 van www.saxion.nl/ama/site/contact/brain-and-technology
- Saxion. (2018). Over de academie. Geraadpleegd op 4 april 2018 van www.saxion.nl/ama/site/over-de-academie/ama
- Shah, A. & Frith, U. (1983). An islet of ability in autistic children: a research note. *The journal of child psychology and psychiatry*, 24, 613-620.
- Sheldon, K. M., & King, L. (2001). Why positive psychology is necessary. *American Psychologist*, 56(3), 216-217.
- Shore, S. (2003). *Beyond the Wall: Personal Experiences with Autism and Asperger Syndrome, Second Edition*. Kansas: AAPC.
- Smith, M.E. (2015). Microsoft gaat op zoek naar talent met autisme. Geraadpleegd op 19 september 2018, van <https://www.hln.be/ihln/multimedia/microsoft-gaat-op-zoek-naar-talent-met-autisme~a53427f3/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.nl%2F>
- Sneyder, S.L. & Mitchel, D.T. (1997). *The body and physical difference*. Michigan: The university of Michigan Press.
- Spek, A.A., & Boxhoorn, G.M. (2014). Acceptatie van de diagnose ASS en de rol van psycho-educatie daarbij. *Wetenschappelijk tijdschrift autisme*, 4, 114-120.
- Spek, A.A. (2012). Diagnostiek bij (jong)volwassenen met een autismespectrumstoornis. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 51, 77-385.

- Spek, A.A. (2017). Handleiding vragenlijst naar eigenschappen en kwaliteiten. Geraadpleegd op 24 juli 2018, van <https://www.anneliesspek.nl/wp-content/uploads/2018/03/Handleiding-vragenlijst-naar-eigenschappen-en-kwaliteiten-2.pdf>
- Spek, A.A. (2014). Scoring AQ. Geraadpleegd op 23 augustus 2018, van <https://www.anneliesspek.nl/wp-content/uploads/2018/03/AQ-Scoring-15042014.pdf>
- SPSS handboek. (2018). Wat is de t-test? Geraadpleegd op 18 juni 2018, van <https://spsshandboek.nl/spss-basics/>
- Tager-Flusberg, H. (2007). Evaluating the theory-of-mind hypothesis of autism. *Current Directions in Psychological Science*, 16, 311-315.
- Treffert, D.A. (2010). *The savant syndrome: an extraordinary condition. A synopsis: past, present and future*. In: Happé, F., & Frith, U. Autism and Talent. Oxford: Oxford University Press.
- Van der Sijde, A. (2013). Autisme in de DSM-V. *Wetenschappelijk tijdschrift autisme*. 2, 40-49.
- Verhoeven, N. (2014). *Wat is onderzoek?* Amsterdam: boom lemma.
- Vermeulen, P. (2005). *Autistisch denken: als je het bos niet door de bomen ziet*. In M.F. Delfos (Ed.), *Asperger in meervoud: autisme en haar randgebieden*. Amsterdam: Uitgeverij SWP
- Versteijne, M. & Hurley, H. (2014). Kiezen voor een partner met autisme: bewuste en onbewuste beweegredenen. *Wetenschappelijk tijdschrift autisme*, 3, 104-107.
- Volkskrant. (2015). Microsoft op zoek naar talent met autisme. Geraadpleegd op 19 september 2018, van <https://www.volkskrant.nl/economie/microsoft-op-zoek-naar-talent-met-autisme~b6b459bc/>
- Vuijk, R., De Nijs, P.F.A., Vitale, S.G., Simon-Sprong, M. & Hengeveld, M.W. (2012). Persoonlijkheidsaspecten bij volwassenen met autismespectrumstoornissen gemeten met de 'Temperament and Character Inventory' (tci). *Tijdschrift voor psychiatrie*. 54, 699-707.
- Wevers, J. (2018). Vragenlijst brengt positieve eigenschappen van mensen met autisme in kaart. Geraadpleegd op 4 september, van <https://www.autisme.nl/autisme-nieuws/januari-2018/vragenlijst-brengt-positieve-eigenschappen-van-mensen-met-autisme-in-kaart.aspx>
- Wimmer, H., & Perner, J. (1983). Beliefs about beliefs: Representation and constraining function of wrong beliefs in young children's understanding of deception. *Cognition*, 13, 103-128.
- Woodbury-Smith, M.R., Robinson, J., Wheelwright, S. & Baron-Cohen, S. (2005). Screening adult for Asperger Syndrome using the AQ: a preliminary study of its diagnostic validity in clinical practice. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 35, 331-335.
- Wood, A.M., Linley P.A., Maltby, John., Kashdan, T.B., & Hurling R. (2011). Using personal and psychological strengths leads to increases in well-being over time: A longitudinal study and the development of the strengths use questionnaire. *Personality and Individual Differences*, 50, 1.

Bijlage 1 - Eigenwerkverklaring

Ondergetekende: Floor Boogerd

verklaart ondubbelzinnig dat:

- 1) dit werkstuk eigen werk is en daarom geen inbreuk maakt op het auteursrecht van een ander,
- 2) alle gebruikte bronnen (waaronder internetpagina's) zijn voorzien van bronvermelding,
- 3) het verslag voor niet meer dan 5 % aan overgenomen passages uit 'werk van anderen' bevat.
- 4) dit verslag ook digitaal is ingeleverd via Safe Assign (Blackboard).

Plaats: Deventer

Datum: 15 oktober 2018

Handtekening:

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized, overlapping loops and strokes, positioned below the 'Handtekening:' label.

N.B. Schending van bovengenoemde 'Eigen werkverklaring' wordt als fraude aangemerkt als bedoeld in Art. 19 OER.

Bijlage 2 – Stellingen

FORMULIER AANLEVEREN VIJF STELLINGEN

N.B. Je levert vijf uitdagende stellingen aan, je hoeft het hier niet persé mee eens te zijn

Studenummer : 351796

Naam student : Floor Boogerd

Onderwerp scriptie : positieve kenmerken hoog functionerend autisme.

Stelling 1: Autisme is geen stoornis, maar een vorm van ‘anders’ zijn.

Stelling 2: De DSM werkt stigmatiserend.

Stelling 3: Diagnostiek van autisme op latere leeftijd is van belang.

Stelling 4: Social media draagt bij aan een succesvolle profilering van mensen met autisme.

Stelling 5: Mensen met autisme zijn wel in staat om emoties af te lezen bij anderen.

Bijlage 5 – Plan van aanpak

Plan van aanpak	Vervolgonderzoek om een nieuw onderzoeksinstrument ontwikkelen.	
Organisatie	Lectoraat Brain and Technology wat gevestigd is op de Academie Mens en Arbeid (AMA) op Saxion Hogeschool te Deventer. Het lectoraat Brain and Technology houdt zich bezig met het ontwerpen en implementeren van psychologische en/of technische innovaties om de aansluiting te behouden/verkrijgen tot belangrijke levensterreinen zoals arbeid.	
Probleem	Het probleem is dat bestaande persoonlijkheidstesten/zelfrapportagelijsten de positieve kenmerken, die gevonden zijn in de literatuur, niet goed in kaart kunnen brengen omdat de constructen niet specifiek genoeg zijn voor autisme.	
Eindproduct	Het idee is om een onderzoeksinstrument te ontwikkelen dat geconstrueerd is om de specifieke kenmerken van personen met hoog functionerend autisme te meten. Het instrument kan uiteindelijk als hulpmiddel worden ingezet in de klinische praktijk.	
Activiteiten	Om het instrument te ontwikkelen is het belangrijk om inzicht te krijgen in de volgende vragen: • Welke positieve kenmerken van hoog functionerend autisme kunnen nog meer gevonden worden in de literatuur? • Welke positieve kenmerken kunnen meegenomen worden uit de onderzoeken, van de studenten van het lectoraat, naar de positieve kenmerken van autisme?	
Stappen	1. Oriënteren 2. Ontwikkelen vragenlijst 3. Uitvoering 4. Analyseren en rapporteren	
1. Oriënteren	Literatuurstudie uitvoeren en anderen onderzoeken doornemen.	
2. Ontwikkelen vragenlijst	Op basis van de literatuurstudie kenmerken opstellen die specifiek zijn voor hoog functionerend autisme. Vervolgens per kenmerk minimaal tien items opstellen die het construct genoeg dekken.	
3. Uitvoering	Onderzoek uitvoeren onder hoog functionerende personen met autisme.	
4. Analyseren en rapporteren	Vragenlijsten verwerken in SPSS, analyses uitvoeren, resultaten interpreteren en rapporteren.	
Globale planning ± 756 uur	1. Oriënteren 2. Ontwikkelen vragenlijst 3. Uitvoering 4. Analyseren en rapporteren	250 uur 150 uur 200 uur 156 uur
Randvoorwaarden	Respondenten	

Het verkrijgen van respondenten zal veel tijd in gaan zitten omdat het lastig is om deze doelgroep te bereiken. Aangeraden wordt om verschillende instanties te contacteren en social media te gebruiken.

Materiaal

Aangeraden wordt om de vragenlijst te verwerken in Qualtrics zodat de respondenten in hun eigen tijd de vragenlijst kunnen maken. Daarbij kunnen de gegevens automatisch overgezet worden in SPSS, hiermee kan veel tijd bespaart worden.

Geld

De kosten die gemaakt zullen worden door dit onderzoek zullen zo laag mogelijk worden gehouden. Bijkomende kosten, zoals reiskosten, vallen onder verantwoording van de onderzoeker zelf.
